

บทที่ 4

ผลการวิจัย

1. การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพและรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นบนพื้นที่สูง

1.1 การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นในชุมชน

ทำการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพและรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นร่วมกับชุมชนใน 3 พื้นที่ได้แก่

- 1) บ้านแม่เต๋อ (ชนเผ่าอาข่า) โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง อ. แม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย
- 2) บ้านดอยช้าง (ชนเผ่าอาข่า ลีซู จินฮ่อ) โครงการขยายผลโครงการหลวงวาวี อ. แม่สรวย จ. เชียงราย
- 3) บ้านวะโดโกร (ชนเผ่ากะเหรี่ยง) อ. ท่าสองยาง จ. ตาก

จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ใน 3 ชุมชน พบว่าส่วนใหญ่ยังใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน ทั้งเป็นอาหาร สมุนไพร และใช้สอยอื่นๆ โดยพบว่าชนเผ่าอาข่า ยังคงมีการพึ่งพาพืชอาหารและสมุนไพรในการรักษาสุขภาพเบื้องต้นมากที่สุด รองลงมาคือชนเผ่ากะเหรี่ยง และ จินฮ่อ ตามลำดับ โดยมีองค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นของทั้ง 3 ชุมชน รวม 246 ชนิด แบ่งเป็นพืชอาหาร 120 ชนิด พืชสมุนไพร 124 ชนิด และ พืชใช้สอยอื่นๆ 25 ชนิด (ตารางที่ 3) ในจำนวนนี้พบพืชที่หายาก (ภาพที่ 3 ก) เช่น ลาชะ (แม่สลอง) ดินฮั่งดอย (วาวี) และ โลมาฉ้อจี (แม่สลอง) และพืชที่มีศักยภาพ (ภาพที่ 3 ข) เช่น หอมชู (แม่สลอง วาวี) ตะไคร้ตัน (แม่สลอง แม่สลอง) บุก (แม่สลอง) และ เร่ว (แม่สลอง)

ตารางที่ 3 องค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 3 แห่ง จำแนกตามกลุ่มการใช้ประโยชน์

พื้นที่	พืชอาหาร (ชนิด)	พืชสมุนไพร (ชนิด)	พืชอื่นๆ (ชนิด)
1. แม่สลอง: บ้านแม่เต๋อ (อาข่า)	40	84	15
2. แม่สลอง: บ้านวะโดโกร (กะเหรี่ยง)	32	22	5
3. วาวี: บ้านดอยช้าง (อาข่า ลีซู จินฮ่อ)	48	18	5
รวม	120	124	25

ภาพที่ 4 ชนิดพืชท้องถิ่น ก) พืชหายาก และ ข) พืชที่มีศักยภาพ ที่สำรวจพบในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 3 แห่ง

ตารางที่ 4 องค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น บ้านแม่เตอ ต. แม่สลองนอก อ. แม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย (ชนเผ่าอาข่า)

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
1 หงส์ผาคำ (โลมาฉ้อจี) <i>Rynchanthus beesianus</i>			/		เหง้าต้มน้ำดื่มช่วยลดความดัน
2. ดินฮั่งดอย(ชาฉี) <i>Paris polyphylla</i> Smith			/		เหง้าใช้ทาแผลสด ช่วยห้ามเลือด หรือต้มน้ำอาบบำรุงร่างกายสตรีหลังคลอด

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
3. มะกั้ง (ซิคูลู) <i>Hodgsonia heteroclita</i>		/	/		เนื้อในเมล็ด นำมาปิ้งไฟรับประทาน หรือนำมาตำน้ำพริก มีรสมัน
4 ต้างหลวง (แปะตะแปะเต๊ะ) <i>Trevesia palmata</i>		/			ดอกอ่อนนำมาลวกจิ้มน้ำพริก หรือนำมาแกง

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
5. เตื่อหัว (สี่ปีตะหม่อ) <i>Ficus sp</i>		/			ยอดและผลอ่อนรับประทานสดกับน้ำพริก หรือนำมาแกง ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้
6. หวาย (ห้าจี) <i>Calamus sp.</i>		/		/	ยอดอ่อนนำมาแกง หรือตำ มีรสขม ส่วนต้นแก้ไข้ในงานจัก สาน

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
7. ยาสูบผี(ยาข่อ) <i>Nicotina tabacum</i>			/		ใบแห้งนำมาบดใส่แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ช่วยให้แผลแห้งเร็ว
8. ฮ่อม(เหมียง) <i>Baphicacanthus cusia</i> Brem.			/	/	ใบขี้แล้วพอกฝ่ามือฝ่าเท้า ช่วยลดไข้ หรือใช้ย้อมสีผ้า

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
9. ราชวटीป่า(อึ้งโศค่า) <i>Buddleja asiatica</i> Lour			/		ใบขยี้แล้วล้างมือใช้แทนสบู่ทั้งต้นใช้เบือปลา
10. โป่งมดง่าม(ยาเทโหม่ซ่า) <i>Stemona burkillii</i> Prain					รากนำมาทุบหรือบดเป็นผงใส่รังมด ช่วยกำจัดมด หรือนำมาพอกแผลกำจัดเหา ช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด แก้กิดสีดวงทวาร และแก้ปวดฟัน

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
11. ว่านไก่แดง(ชะกะญะ) <i>Vigna umbellata</i> (Thunb.)			/	/	รากนำมาต้มเปลือกไข่ ให้สีแดงสด ใช้ประกอบในพิธีขึ้นปีใหม่ของชาวอาข่า
12. ว่านน้ำ(ลองชะ) <i>Acorus calamus</i> Linn.			/		เหง้ารับประทานสด หรือต้มน้ำดื่ม แก้ปวดท้อง ท้องอืด หรือใช้ทำสารสกัดกำจัดศัตรูพืช

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
13. หางไหลแดง(แบจะ) <i>Derris elliptica</i>				/	ใบขี้ทาแก้อาการคันคันใช้เบื่อปลา และทำสารสกัดกำจัดแมลง
14. - (แห่นุ่มซี่)			/		

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
15. ละอองดาว(อาปะเยียะ) <i>Hypoestes phyllostachya</i> Baker			/		ใบต้มทาแก้ น้ำกัดเท้า
16. - (ซาลาบูบา) <i>Mussaenda</i> sp.			/	/	ยางใช้ทำกับดักจับจิ้งจัน รากต้มน้ำดื่มแก้ตัวบวม เป็นเถาและ ต้น

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
17. ผักแว่นแดง(เมียวเมียวนิ) <i>Iresine herbstii</i> Hook.			/		ใบขยี้แล้วพอกฝ่ามือฝ่าเท้า ช่วยลดไข้ หรือใช้ย้อมสีผ้า
18. พลับพลึง(จะปะ) <i>Crinum asiaticum</i> L.			/		ใบ ตำพอกแล้วใช้ผ้าพันลดอาการปวดบวม กระดูกหัก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
19. ขะย้อมใหญ่(อะเบาะฆ่า) <i>Rauvolfia verticillata</i> (Lour.) Baillon			/		ราก ต้มดื่มรักษาปวดท้อง
20. บุกคางคก(เจียอ) <i>Amorphophallus paeoniifolius</i> (Dennst.) Nicolson		/			ลำต้นไต่ดิน รับประทาน

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
21. พลุช้าง(ฉ่อเก๊ะ) <i>Rhaphidophora peepla</i> Schott			/		หัวรวมกับเกลือกินบำรุงกำลังน้ำและวุ้น
22. ว่านนกคุ้ม(บูมาค้าย้อง) <i>Alocasia cucullata</i> (Lour.) G. Don			/		หัวตำทาตามร่างกายลดไข้ หรือกินถ้ารู้สึกคันคอ แสดงว่า ไข้หาย

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
23. นีวมือพระนารายณ์ (แผ่ซ้อหล่อจ๊ะ) <i>Schefflera</i> sp.			/		ต้น ดอกเหล้าส่วนผสมรักษาอาการปวดเมื่อย
24. ม้าสามต่อน (ดาเปี้ยะดาหมุ) <i>Asparagus filicinus</i> Buch.-Ham.			/		รากต้มกินแก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
25. – (เลาะปีเปี้ยของ) <i>Artemisia</i> sp.			/		ใบ ราก แก้วปวดบวมตามร่างกาย หยอดแก้หูดเป็นหนอง (ไปเด็ดใช้เองไม่ได้ ต้องมีคนเด็ดทิ้งไว้ก่อน) ผสมกับน้ำหน่อไม้ดอง
26. สาบแร้งสาบกา(ยาไหม้ชื) <i>Ageratum conyzoides</i> L.			/		ใบรวมกับสาบเสือ บดห้ามเลือด สมานแผล

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
27. ผักกาดช้าง(ยะโมโด่) <i>Crassocephalum crepidioides</i> (Benth.) S. Moore		/			ยอ ด รับประทานสดหรือต้มน้ำพริก ผัดใส่เนื้อ
28. ปั้งหอม(ฮาหุมเดฉ่วย) <i>Clerodendrum chinense</i> (Osb.) Mabb. var. <i>simplex</i> (Mold.) S.L. Chen		/			ใบเผาไฟประคบแก้ปวดบวม

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
29. สาบหมา(ยามูหนะ) <i>Ageratina adenophora</i> (Spreng.) R.M. King & H. Rob.			/		ใบอ่อนและยอด ตำพอกแผลติดเชื้อและมีอาการบวม (ใช้ร่วมกับโมชิ)
30. ดาวเรือง(ลื้อเตาะ) <i>Tagetes erecta</i> L.			/		ดอกผสมกับโห้ชีโห้หนะ อะแหน่แซะ แซ่น้ำดื่ม แก้อา

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
31. หญ้าขี้ทูต(อาคาเยเดาะ) <i>Artemisia roxburghiana</i> Besser			/		ผสมน้ำมันเตา เชื้อ อังไฟ นึ่งหลังคลอด ทำให้แผลแห้งเร็ว
32. หนาดใหญ่(อาฉ่องลองมะ) <i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.			/		ใบ ผิงนึ่งหับอยู่ไฟ

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
33. ผักปลั่ง(ละบือชาฉี่) <i>Basella rubra</i> L.			/		ใบ ตำพอกแผลมีดบาด
34. ปิดปิวแดง(วอแซมมะ) <i>Anredera cordifolia</i> (Ten.) Steenis			/		ราก ต้มดื่มรักษาเลือดจับตัวบริเวณช่องท้อง (ท้องน้อย) สำหรับผู้หญิงคลอดลูกใหม่ๆ

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
35. ผักลิ้มผัว(ตังกุ่ม) <i>Lobelia angulata</i> Forst.			/		ตำทั้งต้นทาแก้ผื่นคัน (งูสวัด)
36. สะพานกัน(ห่อกวอมะ) <i>Sambucus javanica</i> Reinw. ex Blume			/		เมล็ดให้นกกิน ใบลนไฟพอกแผล แก้ปวดบวม

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
37. มะละกอ(หยีจองงาเบะ) <i>Carica papaya</i> L.		/	/		ลูกมะละกอปอกเปลือก (ยาง) ทาบริเวณรูทวารเด็กลดไข้ ตัวร้อน (สวนทวาร)
38. กระดุกไก่(เลาะข้าเลาะ มา) <i>Chloranthus erectus</i> (Buch. -Ham.) Verdc.			/		ใบเผาไฟตำพอกแก้ปวดบวม

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
39. ผักปลาบ(แห่นะมิจ๊ะ) <i>Commelina bengalensis</i> L.			/		มี 2 ชนิดพันธุ์ใบเล็กกับใบใหญ่ ถ้าใช้ใบใหญ่จะทำให้แผลเน่า แต่ใบเล็กช่วยให้แผลแห้งเร็ว
40. เอื้องหมายนา(หมีเจ๊ก่อห ยู่ย) <i>Costus speciosus</i> (Koen.) Sm.			/		ใบ ต้มดื่มส่วนผสมยารักษาปวดท้อง

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
41. คร่ำตายหงายเป็น(ป่าต้อย ป่าเตี๊ยะ) <i>Kalanchoe pinnata</i> (Lam.) Pers.			/		ใบ ตำพอกบริเวณไฟไหม้
42. มะระขี้นก(สีโคโลวซ่า) <i>Momordica charantia</i> L.		/	/		ใบ ตำพอกบริเวณงูกัด

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
43. กลิ้งกลางดง(คาละ) <i>Dioscorea alata</i> L.			/		ใช้ต้นที่ปลูกเอง ไม่เอาต้นที่เกิดขึ้นในป่าธรรมชาติ (ใช้หัวมาฝานเคี้ยวกับหมาก) ส่วนต้นที่ขึ้นตามป่าใช้แช่น้ำหรือเหล้าให้สัตว์กิน ช่วยขับพยาธิ
44. มะไฟ(ซีโฉ่ว) <i>Baccaurea ramiflora</i> Lour .		/	/		เปลือกผล รวมกับน้ำหน่อไม้ดอง ฉ่ำดื่ แล้วพอกบริเวณที่เป็นฝี ขับหนอง ทำให้แผลแห้ง

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
45. - (หลู่เพี้ยะ) <i>Mallotus</i> sp.				/	ต้น ทำฟืน
47. ชะรักป่า(ซุ่มป่าโดโยะ) <i>Clerodendrum serratum</i> (L.) Moon var. <i>serratum</i>			/		ราก ต้มดื่มรักษาอาการปวดท้อง

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
47. น้ำลายผีเสื้อ(อาจุฬหมา) <i>Callicarpa rubella</i> Lindl.			/		ราก ต้มดื่มรักษาอาการหน้ามืดตาลาย
48. ปังขาว(हांฮุ้มเดเซ) <i>Clerodendrum</i> <i>colebrookianum</i> Walp.			/		ใบ ผึ่งไฟรอนึ่งสำหรับสตรีอยู่ไฟ

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
49. อีเรื่อน(ล่อเฉาะ)		/			ใบ ต้มให้เด็กอาบรักษาผื่นคัน (ใช้ร่วมกับยอดฝรั่ง) กินยอดสด จัมน้ำพริก
50. กระเจี๊ยบแดง(อะมิสีแย๊ะ) <i>Hibiscus sabdariffa</i> L.		/		/	เปลือกต้นใช้ทำเป็นเชือก สनตะพายควาย ใช้มัดสิ่งของ กินเปลือก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
51. กล้วยป่า(งาพื้ปอเหลาะ) <i>Musa acuminata</i> Colla		/		/	ลำต้นเป็นอาหารหมู
52. ฝรั่ง(แตมะ) <i>Psidium guajava</i> L.		/	/		ใบเคี้ยวทาที่รูสะดือทารก (ผสมยอดขมิ้น) แก้วปวดสะดือหรือกินแก้ท้องร่วง

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
53. บานเย็น(มิซิมิซุง) <i>Mirabilis jalapa</i> L.			/		ไบลนไฟ พอกแก้ปวดบวม
54. หญ้าจิมฟันควาย(กอ จอดีชี) <i>Arundina graminifolia</i> (D. Don) Hochr.			/		ตำพอกแผลกระดูกหัก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
55. ผักแว่น(อะเปี้ยวห่อชะ) <i>Oxalis corniculata</i> L.		/			ผักมีรสเปรี้ยว กินเล่น
56. หญ้าเอ็นยืด(กุแฉงยากะ) <i>Plantago major</i> L.			/		ใบ ตำพอกรักษาโรคกระดูก ต่อเส้นเอ็น พอกจนกว่าจะหาย

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
57. ตองกง(อาก่อง) <i>Thysanolaena maxima</i> Kuntze			/	/	ใช้ 3 ใบ เคี้ยวกินแก้ปวดท้อง ท้องร่วง
58. ผักบู่ส้ม(กวอแซะปะ) <i>Fagopyrum cymosum</i> (Trevir.) Meisn.			/		ใบตำพอกแผล ไก่กระดุก ปีก หัก (ผสมกับเมล็ดข้าวและ ชา)

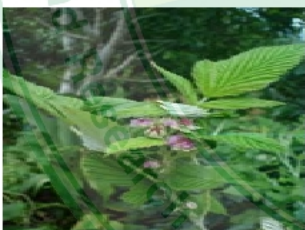
ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
59. ผักไผ่(อาจิปาจะ) <i>Polygonum odoratum</i> Lour.		/	/		ตำใบทาพอกแผลที่เป็นตุ่มมีน้ำหนอง
60. ไข่กุ้งฟู(แหละโอซี) <i>Rubus ellipticus</i> Sm. var. <i>obcordatus</i> (Franch.) Focke		/	/		ยอดสีเหลืองกินแก้ปวดท้อง ยอดสีดำ (แหละโอนะ) แก้กษะตุกหัก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
61. หมาม่วย(อาคือชิน) <i>Paederia</i> sp.			/		หมาม่วย ใช้รากหรือใบ ตำพอกแผลแก้ปวดบวม ต้มกินแก้ปวดท้อง
62. มะนาวควาย(ยะชาสีละ) <i>Citrus medica</i> L.		/			เนื้อในจิ้มกินกับน้ำพริก มีรสเปรี้ยว (กินคล้ายส้มโอ) สีละฝู (ส้มที่กินได้ทั้งเปลือก จิ้มน้ำพริก)

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภทพื้นที่สูง			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
63. มะแขว่น (ซ่องหละ) <i>Xanthozylum limonella</i>		/			ผลสดและแห้งใช้เป็นเครื่องเทศ
64. ผักควตอง(พาข้อ) <i>Houttuynia cordata</i> Thunb.		/			รากและใบ รับประทานกับลาบหรือใช้จิ้มน้ำพริก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
65. ดับยาง(หูกมาชูเปี้ยะ) <i>Solanum erianthum</i> D. Don			/	/	ใบพอกแก้ปวดบวม ลำต้นเผาเป็นถ่าน ทำดินปืน ใบรองทำถั่วเน่า
66. มะเขือพวง(ซีคาลามะ) <i>Solanum torvum</i> Sw.		/			ผล ต้มจิ้มน้ำพริก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
67. ผักกุ่ม(ห่อเหมียะ) <i>Crateva</i> sp.			/		ใบผักกุ่ม น้ำมันหมี ซึ่ง ตำรวมกันแล้วเหล็กแหลมจุ่ม และนำไปจิ้มบริเวณศีรษะ แก้กตาเหลือง (ดีซ่าน)
68. ผักติ๊ด(ห่อลี) <i>Solanum americanum</i> Mill.		/	/		ยอด) รับประทาน ใส่ในแกง จิมน้ำพริก และผัดใส่หมู เข้ายาทาแก้งูสวัด
69. ดาดตะกั่วเถา(ยากอมะ) <i>Cissus javana</i> DC.			/		ต้นแช่น้ำขับพยาธิไส้เดือนในสัตว์เลี้ยง

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
70. กระเทียมจีน(แซงกุ) <i>Allium chinense</i> G. Don		/			ใบ รับประทานหรือตำใส่น้ำพริก
71. กุหลาบไหม(แลโอพี) <i>Rubus niveus</i> Thunb.		/			ราก ต้มดื่มแก้ท้องเสีย

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
72. หอมชู(อู๋ซี)		/			ทั้งต้นรับประทานสดหรือนำมาดองเป็นอาหาร
73. หมักก้ากดอยสุเทพ(แฉะ)			/		รากและกิ่งอมหรือเคี้ยวแก้ปวดฟัน
74..สันพร้าวญ <i>Justicia gendarussa</i> Burm.f.		/			

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
75. สะพานกัน <i>Clerodendrum</i> sp.			/		ทั้งต้นนำมาปิ้งไฟและประคบบริเวณปวดบวม เคล็ดขัดยอก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
4.เอ็น้าขน (เบเบหล่างะ) <i>Osbeckia stellata</i> Buch.- Ham. ex Ker Gawl. var. <i>crinata</i> (D.Don) C. Hansen			/		(ราก) เป็นส่วนผสมของยาลดความดันโลหิตสูง
77.แซะโปะโลโต้ะ <i>Curcuma</i> sp.		/			(หัวและใบ) รับประทาน

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
78. ผักชีล้อม (วอเกาะ) <i>Oenanthe javanica</i> (Blume) DC.		/			(ใบ) รับประทานกับลาบหรือน้ำพริก
79. งาขี้ม้อน (นุชี) <i>Perilla frutescens</i> (L.) Britton		/			เมล็ดนำมาตำคลุกกับข้าวเหนียวหรือใส่ในขนมต่างๆ

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
80.-		/		-	
81.ออดอตุ่ย <i>Polygonatum kingianum</i> Coll. et Hemsl.			/		(ราก) ต้มรับประทานรักษาอาการเวียนศีรษะ

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
83. เกียงพางใย		/			ใบรับประทานสดจิ้มน้ำพริกหรือลาบ
83.วอห่า		/			(ใบ) รับประทานกับลาบหรือน้ำพริก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
84.ดอกไม้จีน(อาหะยซี) Hemerocallis cf. fulva (L.) L.		/	/		(ใบ) รับประทานกับลาบหรือน้ำพริก (ราก) ต้มรับประทาน รักษาอาการ ไข้ หลังคลอดบุตร
85.อามีซาลาบูบะ			/		(ราก) ต้มรักษาอาการอาหารเป็นพิษ

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
86.หล่อแช่ <i>Boehmeria</i> sp.			/		(ใบ) พอกรักษาแผลไฟไหม้
87.มะเขือขม <i>Solanum aethiopicum</i> L.		/			(ผล) รับประทานจมน้ำพริก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
88.เหวี่ยงปลาหมอตืด <i>Acanthus montanus</i> T. Anders.					
89.อาเบอซีติ <i>Bauhinia</i> sp.					

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
90..ตาเหินหลวง (มาเตาะ) <i>Hedychium stenopetalum</i> L				/	(ต้น) ไม้ประดับ และสมุนไพร แต่ไม่ทราบการใช้ประโยชน์
91.					

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
92.					
93. ชุ่มสี			/		(ราก) ต้มดื่มรักษาอาการปวดตา หรือปวดบวม

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
94. หญ้าถอดปล้อง <i>Equisetum debile</i> Roxb. ex Vaucher			/		ทั้งต้นต้มน้ำดื่มช่วยขับปัสสาวะ และแก้เนื้องอก
95. แห้วจิ <i>Allium</i> sp.					

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
96.มันเทศ(หล่ำซู้) <i>Ipomoea batatas</i> (L.) Lam.)					
97.อาชีดาเตอ <i>Dicranopteris linearis</i> (Burm.f.) Underw.					

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
98.อาหะหนิหล่าดู <i>Celosia</i> sp.				/	ไม้ดอกใช้ในพิธีกรรม
99.อาหล่องมะ			/		หัวต้มน้ำดื่มบำรุงเลือด

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
100.ตะยอ			/		หัวต้ม น้ำดื่ม ช่วยขับปัสสาวะ แก้นิ่ว
101.สีฮ่ายะ <i>Solanum</i> sp.		/			ผลรับประทาน จิ้ม น้ำพริก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
102.มะระหวาน(มะเทอเนาะ) <i>Sechium edule</i> (Jacq.) Sw.		/			ใบและผลรับประทานเป็นอาหาร ทั้งผัด ต้ม ลวกจิ้ม น้ำพริก
103..อาปะแซะ <i>Polygonum</i> sp.					

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
104.ค้อซี่					
105.พริกกันซี่ (สำปี) <i>Capsicum frutescens</i> L.		/			ผลรับประทานเป็นอาหาร ตำนน้ำพริก

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
106. ขมิ้น					
107. โหระพา (จะกูลเหมียว) <i>Ocimum basilicum</i> L.		/	/		ใบรับประทานสดจิ้มน้ำพริก ใส่แกง ช่วยขับลม แก้ท้องอืด

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
108.ปัญญาจันทร์ (เจียวกู่หลัน) <i>Gynostemma pentaphyllum</i> (Thunb.) Makino			/		ใบและเถาต้มน้ำดื่ม ลดความดัน น้ำตาลในเลือด
109.ฟักทอง(มะแตะ) <i>Cucurbita</i> cf. <i>maxima</i> Duchesne		/			(ผล) รับประทาน

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
110.ฟักทอง (ลูกยาว สีน้ำตาล) <i>Cucurbita cf. moschata</i> Duchesne		/			(ผล) รับประทาน
111.ว่านไก่แดง <i>Aeschynanthus</i> <i>andersonii</i> C.B. Clarke				/	ไม้ดอกไม้ประดับ

ชื่อไทย (ชื่อท้องถิ่น)	ชื่อท้องถิ่น (รูป)	ประเภท			การใช้ประโยชน์
		อาหาร	สมุนไพร	ใช้สอย อื่นๆ	
112. บัวย <i>Prunus mume</i> Siebold & Zucc.		/			(ผล) รับประทานเป็นผลไม้
113. หอมใหญ่ (แฮบอโลโด๊ะ) <i>Allium cepa</i> L. cv. group Aggregatum					(หัว) รับประทาน

ตารางที่ 5 องค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น บ้านวะโดโกร อ. ท่าสองยาง จ. ตาก (ชนเผ่ากะเหรี่ยง)

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
1			เตี๊ยะซี่แจ่วะ		✓		ใช้ราก ต้ม หรือใบต้มน้ำดื่ม แก้ปวดท้องเนื่องจากโรคระเพะ
2			ระณะ		✓		แก้ไข้ใน นำต้นต้มน้ำดื่ม (เป็นกาฝาก ปัจจุบันเหลือปริมาณน้อย)
3		ฝรั่ง	เส้าล่อ		✓		นำใบต้มน้ำดื่มแก้ท้องเสีย

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
4		เพกา	โด่ก๊ะ			✓	นำเปลือกให้วัวควายกิน ช่วยทำให้สมบูรณ์
5			หน่อวอเซ		✓		เด็ดใบมาต้มแก้วิงเวียนศีรษะ

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
6		โตไม่รู้ล้ม	เตี๊ยะซีพอแกะ		✓		นำต้นมาต้มน้ำดื่ม แก้ปวดเมื่อย บำรุงกำลัง
7			เตี๊ยะซีฉี		✓		ใช้เถาต้มน้ำดื่ม แก้แพ้ยา แพ้ต่างๆ

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
8			กิโกมือ		✓		นำใบตำแล้วประคบ แก้มือที่เป็นแผลสด
9			เสยาโพ		✓	✓	นำรากต้มน้ำดื่ม แก่ปวดเมื่อย และมีความเชื่อว่าเป็นยาแก้ไข้ศาสตร์

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
10			ป่าเว		✓		เอาใบไปต้ม แล้วนำน้ำมาประคบ แผลที่เป็นฝี
11			เปือยี่ชะ	✓			นำยอดรับประทานเป็นอาหาร

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
12		มะตึงยาง	เสเนสา	✓			นามาดองแล้วรับประทาน
13			ลอมือเซาะ		✓		นำต้นมาต้มน้ำดื่ม แก้อืดเสียว ทวาร

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
14			ทอลอเตอะกอ		✓		นำเปลือกต้นผสมกับเกลือมาอม แก้ปวดฟัน ร้อนใน

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
15		พลับป่า			✓		นำเปลือกต้นมาต้มให้มารดาที่ให้นมบุตรกิน ช่วยแก้ท้องเสียในเด็กเล็ก

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
16			ควะ			✓	เป็นพืชให้สี ชาวบ้านนำมาย้อมสีสวึงเพื่อหาปลา
17			เคี้ยวหวานา	✓			นำรากมาต้มน้ำดื่ม แก้ปวดเมื่อยตามตัวเนื่องจากเป็นไข้ และแก้ท้องอืดท้องเฟ้อ

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
18		หญ้าคอตุง	หน่อจอบิ		✓		นำทั้งต้นมาต้มน้ำดื่มแก้โรคปวด อาการไอ

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
19			กรอเมะ		✓		นำน้ำต้มแล้วล้างตาแก้ปวดตา
20		นมนาง	ยวโหม่นูทิ		✓		นำเปลือกต้มน้ำดื่ม ช่วยเจริญอาหาร และช่วยเพิ่มน้ำนม

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
21		แคหางค่าง	แคระพอ	✓			นำดอกไปประกอบอาหาร
22			เตี๊ยะซีแพะระ	✓			นำยอดสดรับประทานกับน้ำพริกหรือลาบ
23			ลอบะเาะเด				-

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
24		หางไหล	เกลี๊ยะ		✓	✓	- นำลำต้นตรงส่วนโคนมาฝนดื่มแก้ท้องเสีย - ใช้เบื่อปลา
25			เตี้ยหมาอี		✓		นำรากมาต้มน้ำดื่ม แก้เลือดเสีย บำรุงเลือด หรือคนที่มีอาการอ่อนเพลีย

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
26		ป้างแดง	พอกั่วกวอ		✓		นำส่วนรากและโคนต้น ต้มน้ำดื่มแก้ลมจุกเสียด แน่นหน้าอก
27		ตะไคร้ตัน	เซื่อเหลื่อล่า	✓	✓		นำเมล็ดมาตำน้ำพริก และนำมาตำแล้วพอกแผลที่โดนตะขาบกัด

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
28		เมี่ยงป่า	นีโตะ	✓			นำไปต้มน้ำดื่มรับประทานเป็นอาหาร
29			คลีจ้อยา		✓		นำต้มมาต้มน้ำดื่มแก้ลมบ้าหมู

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
30		สะเลียมป่า	เสาคาหล่า	✓			ทานใบสดเป็นอาหาร ช่วยเจริญอาหาร ป้องกันโรคมะเร็ง
31			ยาคอ		✓		นำต้นต้มน้ำดื่ม แก้ท้องเสีย แก้บิด ปัสสาวะที่มีสีขุ่น

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
32		ผักหนาม	นอตูโปรี	✓			ทั้งต้นลวกทานกับน้ำพริก
33		ผักปลาบ	เต๋อโบเต๊ะ	✓			นำทั้งต้นไปประกอบอาหารประเภทแกง

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
34			แซะกะดีเต๊ะ		✓		เคี้ยวทานสด บรรเทาอาการหวัดที่หายใจไม่ออก แก่หอบหืด
35			จอบูลาชะ	✓			รับประทานผล
36			ซูเวโบ	✓			นำต้นไปประกอบอาหาร (นำต้นมาตำแล้วนำไปคั้นน้ำมัน)

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
							
37			หน่อคอเด๊ะ	✓			ยอดนำไปต้มรับประทานกับน้ำพริก
38		กระเช้าสีดา	กะซอหนะปอ		✓		นำต้นไปต้มน้ำอาบแก้ตัวบวม ขาบวม
39		ขนุน		✓			รับประทานผลเป็นอาหาร
40		สัตบรรณ	โน		✓		นำเปลือกต้นมาแช่น้ำต้ม แก้ที่มีอาการตัวสั่น และปวดเมื่อย

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
41		ส้มกุ้ง	สะปร่อซี	✓			นำต้นไปประกอบอาหาร
42		ต้างหลวง	เกร์ล่อโบ	✓			นำดอกไปต้มรับประทานกับน้ำพริก

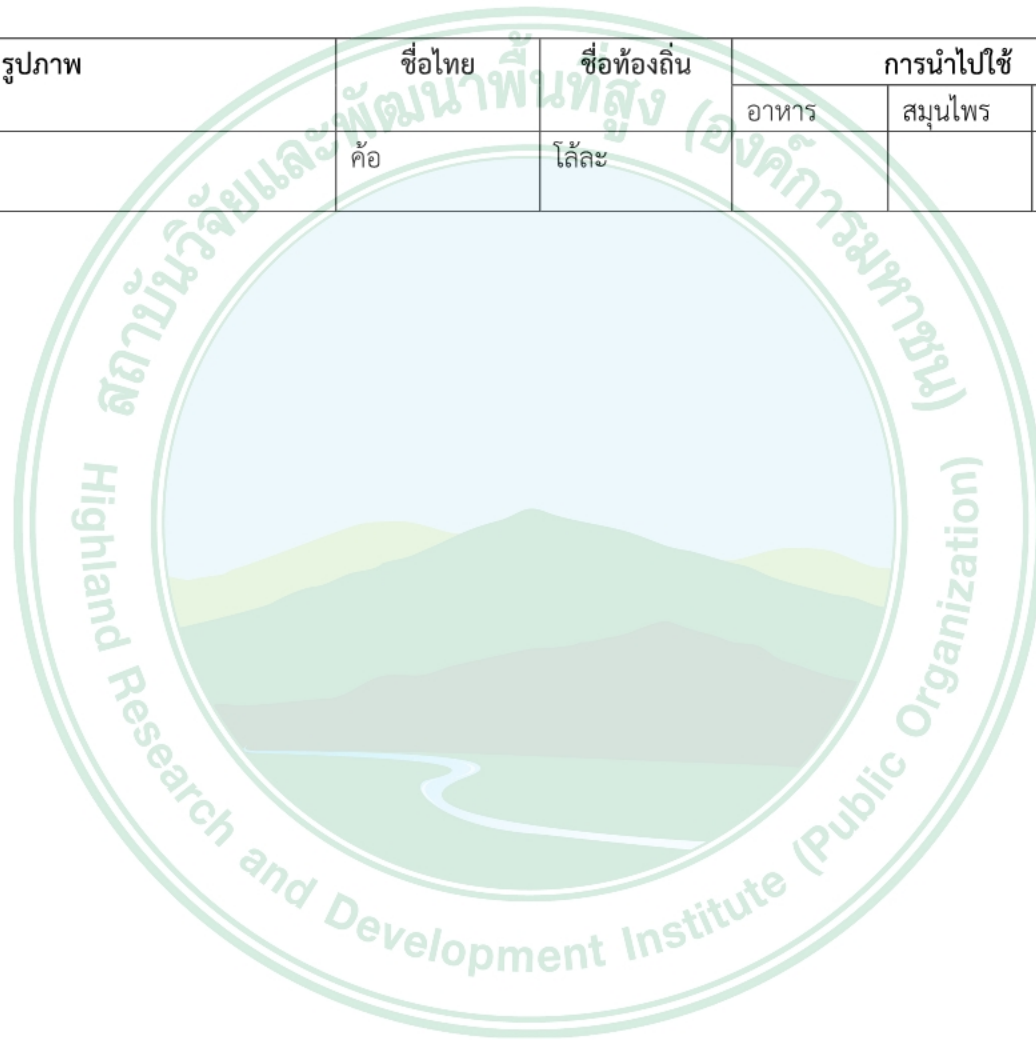
ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
43		ผักกูด	กึ๋โกะเคาะ	✓			นำต้นไปประกอบอาหารหรือรับประทานสด
44		นะข่อแจ			✓		นำเปลือกต้นแช่น้ำไว้ ๔-๕ วัน แก้วใช้จับสัน มาเลเรีย

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
45			เตี๊ยะซีกู		✓		นำเปลือกต้นมาต้มน้ำดื่ม แก้ไอ
46			เตี๊ยะซีคอกเหม		✓		นำใบขยี้ผสมกับผักชีฝรั่งแก้พิษตะขาบ
47			เสื่อแม่พะเปเตี๊ยะ		✓		นำใบไปต้มน้ำดื่ม แก้เวียนหัวปวดหัว

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
48		หม่อน	เครือชี่	✓			รับประทานผลเป็นผลไม้
49		มะเขือพวง	ก่อกะ	✓			นำผลไปประกอบอาหาร
50		บัวบก	เตี๊ยะชี่ค้อหมะ	✓			นำไปรับประทานสด
51		ผักชีฝรั่ง	โกระโปะเซะ	✓			นำไปรับประทานสด
52		สะพานกั้น	เตี๊ยะกาจี้		✓		นำไปมาลนไฟนึ่งรับประทานแก้ปวดเมื่อย
53			จอต้อโก๋		✓		นำไปมาลนไฟนึ่งรับประทานแก้ปวดเมื่อย (ใช้ร่วมกับเตี๊ยะกาจี้)
54		ไผ่	หว้าเหาะ			✓	นำไปจักสาน
55			ตี่ฉ้ออี		✓		ใช้ร่วมกับเตี๊ยะกาจี้

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
56		เอียนหม่อน	เฉาะเอ	✓		✓	ผสมกับสะพานกิน นำใบมาลนไฟแล้วนอนทับแก้ปวดเมื่อยและนำไปใส่ในเล้าไก่กินไร
57		หวายหอม	โลโด่			✓	นำไปจักสาน
58		มะคำดีควาย	ชะเหล่เด			✓	นำลูกมาทุบแล้วแกว่งกับน้ำแล้วนำไปซักผ้า
59		ลิงลาว	เตื่อะซี่คลี		✓		นำใบต้มน้ำแล้วนำมาประคบแขนที่เคล็ด
60			เส่อนาส่า	✓	✓	✓	รับประทานเป็นผลไม้ และเปลือกเป็นยาให้คนที่คลอดลูกจะทำให้ท้องยุบเร็ว ส่วนยอดนำไปรับประทานสด
61			เฮาะทีหล่า	✓✓			นำไปใส่อาหารช่วยเพิ่มรสชาติอาหารให้อร่อย
62		กล้วยป่า	หย่า				นำหยวกไปประกอบอาหาร
63		ยอป่า	เคาะ			✓	นำรากไปย้อมสีผ้าจะได้สีแดง
64			ผ่อเคื่อะ		✓		นำส่วนโคนต้นหั่นแล้วทานสดแก้ไอ

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	การนำไปใช้			วิธีการนำไปใช้/สรรพคุณ
				อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ	
65		ค้อ	โล๊ะละ			✓	นำไปไปมุงหลังคา

1.2 การศึกษาสถานการณ์การใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นของชุมชนในปัจจุบัน

โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สอง อ. ท่าสองยาง จ. ตาก (บ้านวะโดโกร์ ชนเผ่ากะเหรี่ยง)

ปัจจุบันการใช้พืชสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคหรือดูแลสุขภาพของชุมชนลดลง เนื่องจากคนรุ่นใหม่ ไม่รู้จักพืชสมุนไพร อีกทั้งผู้รู้ได้ให้ข้อมูลว่าในปัจจุบันโรคหรืออาการป่วยมีความซับซ้อนมากขึ้นกว่าแต่ก่อน หมอพื้นบ้านจึงไม่สามารถวินิจฉัยสาเหตุของโรคได้ อีกทั้งนิยมไปรักษาที่โรงพยาบาลมากกว่า เนื่องจากเห็นผลรวดเร็วกว่าการใช้สมุนไพร แต่ถ้าไปรับการรักษาจากโรงพยาบาลแล้วยังไม่หายจะกลับมารักษาโดยหมอพื้นบ้านโดยการใช้พืชสมุนไพรและไสยศาสตร์ร่วมกัน อีกทั้งรสชาติของยาสมุนไพรไม่เป็นที่นิยมของคนรุ่นใหม่ แต่ยังมีพืชสมุนไพรที่ชุมชนยังนิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน ดังนี้

1) พืชสมุนไพรที่ชาวบ้านนิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน

- รากชะ สรรพคุณ แก้ไข้ใน (ปัจจุบันเป็นพืชหายาก)
- ยาแก้ สรรพคุณ บำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย
- ยาคอ สรรพคุณ บำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย
- นาโต้เจ สรรพคุณ เป็นยาแก้ปวดเมื่อย

2) การสืบทอดและการถ่ายทอด

ปัจจุบันหมอยาพื้นบ้านในชุมชนมีจำนวน 2 คน ส่วนคนอื่นๆก็พอมีความรู้ยู่บ้างในพืชสมุนไพรทั่วไป ซึ่งหมอยาพื้นบ้านได้สืบทอดความรู้ภูมิปัญญามากจากพ่อ และการสืบทอดมาจากรุ่นเจ้าอาวาสชาลวที่วัดพระบาทห้วยต้ม จากการที่ไปทำบุญที่วัดพระบาทห้วยต้ม การสืบทอดในอดีตเนื่องจากในอดีตต้องพึ่งพาตนเอง ไม่มีหน่วยงานสาธารณสุข ที่ตั้งชุมชนอยู่ในที่ทุรกันดาร ส่วนในปัจจุบันได้ถ่ายทอดสู่รุ่นลูก ซึ่งส่วนใหญ่รุ่นลูกจะทราบแต่องค์ความรู้ที่เป็นสมุนไพรเดี่ยว ส่วนตำรับยาจะไม่รู้เนื่องจากไม่สนใจที่จะศึกษา และมีการถ่ายทอดผ่านการรักษาให้ผู้ป่วย โดยผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาจะไปบอกต่อลูกหลาน

3) สาเหตุของการลดลงของพืชท้องถิ่น

การตัดทำลายทิ้งเนื่องจากไม่รู้ว่าพืชนั้นมีประโยชน์อะไร และการทำไร่บริเวณริมห้วย ทำให้พืชสมุนไพรหายไป อีกทั้งการทำไร่แบบหมุนเวียนทุก 7 ปี ทำให้พืชอาหารและพืชสมุนไพรบางชนิดหายไป รวมทั้งปัจจุบันชุมชนพึ่งพาแหล่งอาหารจากภายนอกมากขึ้น เนื่องจากแหล่งอาหารในชุมชนมีปริมาณลดลง โดยมีสาเหตุมาจากการทำไร่แล้วพื้นที่ริมห้วย และการนิยมบริโภคอาหารกึ่งสำเร็จรูป และอาหารสำเร็จรูป จะมีบางครัวเรือนที่จะนำพืชอาหารบางชนิดที่ปลูกได้มาปลูกไว้ในบริเวณบ้าน โดยชนิดพืชท้องถิ่นที่พบน้อยลงในชุมชนแสดงดังตารางที่ 6

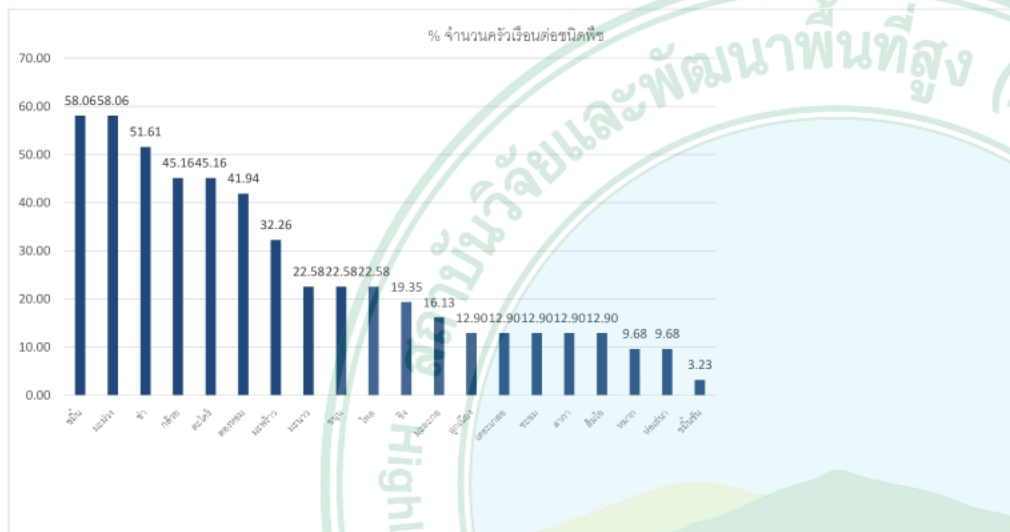
4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน

จากการสัมภาษณ์และสำรวจความหลากหลายของพืชทั้งในระบบการปลูกข้าวไร่ และในระดับครัวเรือน พบว่าชุมชนบ้านวะโดโกร์จะปลูกหรือหว่านเมล็ดพันธุ์พืชอาหารท้องถิ่นพร้อมๆ กับการทำข้าวไร่ จำนวน 17 ชนิด ได้แก่ พริก ถั่วดอย แตงกวาดอย มะเขือเปราะ มะเขือม่วง ฟักทอง ผักกาด

ดอย มะเขือขม ข้าวฟ่าง เหนาะคลี ผักอีกหกล้าน ผือก บวบหอม มะเขือยาว โจเด เหนาะโป๊ะ และ กระเจี๊ยบแดง ในขณะที่พืชที่มีการปลูกมากที่สุดในระดับครัวเรือน 20 อันดับแรกแสดงดังภาพที่ 5

ตารางที่ 6 พืชท้องถิ่นที่มีปริมาณลดน้อยลงในชุมชนบ้านวะโดโกร อ. ท่าสองยาง จ. ตาก

ลำดับ	ชื่อพืชท้องถิ่น	การนำไปใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
1.	โก๊ะโละ (ทองหอม)	นำไปมาแต่งกลิ่นและรสชาติของอาหาร	เหลือปริมาณน้อย เนื่องจากการใช้เป็น ประจำ
2.	เฮาะทีเซอ	นำไปมาแต่งกลิ่นและรสชาติของอาหาร	เหลือปริมาณน้อย
3.	เฮาะทีหล่า	นำไปมาแต่งกลิ่นและรสชาติของอาหาร	เหลือปริมาณน้อย
4.	ดีบูเต๊ะ	นำมาประกอบอาหาร	เหลือปริมาณน้อย
5.	หน่อโยซ่า	นำมาประกอบอาหาร	-
6.	ลากา	นำทั้งต้นมาประกอบอาหาร	มีปริมาณน้อย ใช้ประกอบ อาหารบ่อย
7.	เตอเกลอ	นำหัวมาประกอบอาหาร (ตำน้ำพริก)	มีปริมาณน้อย
8.	หน่อเคราะห์	นำไปย้อมสี	-
9.	คราม	นำไปย้อมสี	-
10.	ราอะ	ช่วยระบาย ช่วยขับพิษ (ถ้าผู้หญิง รับประทานมากจะทำให้เป็นหมัน)	หายาก/ขาดแคลน
11.	มะหะกะ (ไม้เลื้อย)	ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะขัด	มีในบริเวณอื่น ไม่มีใน ชุมชน
12.	นะซ่อปอ	แก้ไอ วัณโรคปอด	มีในบริเวณอื่น ไม่มีใน ชุมชน

ภาพที่ 5 แสดงเปอร์เซ็นต์จำนวนครัวเรือนต่อพืชท้องถิ่นที่มีในบริเวณครัวเรือนของบ้านวะโดโกร 20 อันดับแรก จากการสำรวจ จำนวน 31 ครัวเรือน

โครงการขยายผลโครงการหลวงวาวี อ. แม่สรวย จ. เชียงราย (บ้านดอยช้าง ชนเผ่าอาข่า ลีซู)

1) สถานการณ์พืชท้องถิ่นในปัจจุบัน

จากการรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาจากความหลากหลายทางชีวภาพในเวทีกิจกรรมสร้างความใจ พบว่า พืชอาหารที่มีบริโภคในครัวเรือน จำนวน 36 ชนิด และพืชสมุนไพรที่ใช้ในการดูแลสุขภาพ สุธภาพ จำนวน 10 ชนิด ดังนี้

พืชอาหารที่ชุมชนปลูกเองและมีตามแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ ผักกาด ผักทอง หอมชู ผักชีฝรั่ง สะระแหน่ ตะไคร้ ผักเขียว แตงกวาดอย ผักเฝั โหระพา ซาโยเต้ หน่อหัวหมู มะเขือพวง มะเขือขม .กล้วย คาวตอง ขนุน ต้นหอม ผักชี บัวบก พริก ค้างคาวดำ ผักแปม ผักกูด ผักขม (เล็ก) ผักอีเรือน ถั่วชนิดต่างๆ ชิง ข่า ไพล เพกา .จี่ก๊ก สาคุ ผักชี คะน้าดอย และถั่วแปบ โดยส่วนใหญ่ ชุมชนบ้านดอยช้างจะมีพืชอาหารท้องถิ่นบริโภคจำนวนมากโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาทายนอก อาจมีบางชนิดที่ต้องมีการปลูกเพิ่มเติม

สำหรับพืชสมุนไพรนั้นผู้รู้ในชุมชนโดยส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าอาข่า จึงทำให้ชุมชนต้องการปลูกพืชสมุนไพรทั้งที่เป็นของชนเผ่าอาข่า และสมุนไพรจากภายนอกที่สามารถนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพและรักษาโรคได้ อาการและโรคที่ชุมชนยังคงใช้สมุนไพรรักษา (โดยส่วนใหญ่เป็นการรักษาโดยใช้องค์ความรู้ของชนเผ่าอาข่า) ได้แก่ อาการข้อพลิก เอ็นพลิก แผลอักเสบ ท้องเสีย เวียนศีรษะ มีบาดกระดุกหัก ห้ามเลือด แก้วร้อนใน อบตัว ท้องผูก แก้วหวัด และ ฆ่าเชื้อ

2) สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงชนิดและปริมาณพืชท้องถิ่นในชุมชน

- การคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น
- การเผาป่าเพื่อปรับเป็นพื้นที่เกษตรเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าวโพด กล้วยปลี พริก มะเขือเทศ
- การใช้สมุนไพรในชุมชนลดน้อยลงมากเนื่องจากการไม่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น
- การไม่รู้คุณค่า ประโยชน์ ของพืชอาหารท้องถิ่น
- การเลือกที่จะเก็บพืชนั้นไว้บริโภคหรือไม่ ต้องปลูกได้ง่าย ใช้ง่าย ไม่เกะกะ รสชาติดี เช่น ส้มป่อย เริ่มลดน้อยลงในชุมชน เนื่องจากเป็นพืชที่เกะกะแปลงปลูก

3) พืชที่ต้องการฟื้นฟูเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

พืชที่ชุมชนต้องการฟื้นฟู และนำมาปลูกเพื่อใช้ประโยชน์ จำนวน 31 ชนิด จำแนกเป็นพืชอาหาร 22 ชนิด พืชสมุนไพร 9 ชนิด (สรุปจากการจัดเวทีคืนข้อมูลการเก็บรวบรวมแบบสอบถามพืชท้องถิ่นที่มีในชุมชนและพืชที่ต้องการ) และพืชสมุนไพรที่นำมารักษาอาการของโรคและดูแลสุขภาพ จำนวน 20 อาการ เป็นพืชที่มาจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดยพืชอาหารที่ชุมชนต้องการฟื้นฟู โดยส่วนใหญ่เป็นพืชที่มีปริมาณน้อยในชุมชน เช่น มะกรูด ไพล ชิงแวง หน่อไม้ ส่วนพืชสมุนไพรที่ต้องการฟื้นฟู เป็นพืชที่นำมาใช้รักษาอาการของโรค เช่น อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ไอ เจ็บคอ ความดัน

เบาหวาน ริดสีดวงทวาร ผื่นคันเป็นต้น ปัจจุบันชุมชนบ้านดอยช้างดำเนินการฟื้นฟูพืชอาหารและ
สมุนไพรทั้งสิ้น 38 ชนิด (ตาราง 7)

ตารางที่ 7 การฟื้นฟูพืชท้องถิ่นและพืชภายนอกชุมชน ของบ้านดอยช้าง

ลำดับ	ชื่อพืช	ประเภท		พืชอาหาร	พืชสมุนไพร	จำนวน (ตัน)	หมายเหตุ
		พืชท้องถิ่น	พืชภายนอก				
1	ฟ้าทะลายโจร		✓		✓	180	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมด้วย
2	เพชรสังฆาต		✓		✓	100	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมด้วย
3	พญาอ		✓		✓	100	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมด้วย
4	กระเทียม		✓	✓		100	
5	ยอบ้าน		✓	✓	✓	500	
6	หว่า		✓	✓		50	
7	ชงโค		✓	✓		50	
8	แคบ้าน		✓	✓	✓	50	
9	ขี้เหล็กบ้าน		✓	✓	✓	50	
10	มะระขี้นก	✓		✓	✓	29	
11	กระเจี๊ยบแดง	✓		✓	✓	28	
12	ขมิ้น	✓		✓	✓	74	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมด้วย
13	รางจืด	✓			✓	90	ได้สูญหายไปจากชุมชน ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมด้วย
14	ดินยั้งดอย	✓			✓	79	ในชุมชนมีปริมาณลดน้อยลง และปลูกไว้ในแปลงรวบรวมด้วย

ลำดับ	ชื่อพืช	ประเภท		พืชอาหาร	พืชสมุนไพร	จำนวน (ตัน)	หมายเหตุ
		พืชท้องถิ่น	พืชภายนอก				
15	น้อยโหน่ง	✓		✓		19	
16	ไม่รู้ชื่อ				✓	40	
17	ว่านหางจระเข้		✓		✓	33	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมด้วย
18	ปู่เฒ่าทิ้งไม้เท้า	✓			✓	83	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมด้วย
19	สาकु	✓		✓		72	
20	มะแขว่น	✓		✓	✓	100	
21	มะกรูด	✓		✓	✓	200	
22	เชียงดา		✓	✓	✓	150	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมด้วย
23	ชิงป่า	✓		✓	✓	50	
24	มะรุม		✓	✓	✓	50	
25	เบญจรงค์ 5 สี		✓	✓		30	
26	ดีปลากั้ง		✓	✓	✓	100	
27	ย่านาง		✓	✓	✓	20	
28	ขมิ้นชัน	✓		✓	✓		หัวพันธุ์จำนวน 2 กิโลกรัม
29	ไพล	✓		✓		50	
30	กอเตออ		✓	✓	✓	10	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมเท่านั้น

ลำดับ	ชื่อพืช	ประเภท		พืชอาหาร	พืชสมุนไพร	จำนวน (ต้น)	หมายเหตุ
		พืชท้องถิ่น	พืชภายนอก				
31	ชะงิป่า		✓	✓	✓	5	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมเท่านั้น
32	ชวนชาย		✓	✓	✓	2	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมเท่านั้น
33	เปือก		✓	✓	✓	4	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมเท่านั้น
34	เยชวนตัว		✓	✓	✓	20	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมเท่านั้น
35	ชิตอนง		✓	✓	✓	10	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมเท่านั้น
36	กัวไหลโต		✓		✓	2	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมเท่านั้น
37	โยปา		✓		✓	2	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมเท่านั้น
38	ขม้นตัน		✓		✓	3	ปลูกไว้ในแปลงรวบรวมเท่านั้น

โครงการขยายผลโครงการหลวงไปคำ อ. สันติสุข จ. น่าน (บ้านศรีบุญเรือง คนไทยพื้นเมือง)

1) สถานการณ์พืชท้องถิ่นในปัจจุบัน

ปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นในระดับครัวเรือนและชุมชนลดลง เนื่องจากพืชอาหารและพืชสมุนไพรตามแหล่งน้ำ ไร่ นา บริเวณบ้าน และป่ามีการเปลี่ยนแปลงของชนิดและปริมาณ จากการเสวนาสถานการณ์พืชท้องถิ่นในชุมชนร่วมกับผู้รู้ พบว่าพืชท้องถิ่นทั้งที่เป็นพืชอาหารและพืชสมุนไพรในปัจจุบันมีชนิดและปริมาณลดน้อยลง ซึ่งผู้รู้ ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของชนิดพืชท้องถิ่นตามแหล่งต่างๆ จำนวน 74 ชนิด (แบ่งตามการใช้ประโยชน์เป็น พืชอาหาร 52 ชนิด พืชสมุนไพร 11 ชนิด พืชที่เป็นทั้งอาหารและพืชสมุนไพร 11 ชนิด) โดยจำแนกการเปลี่ยนแปลงชนิดและปริมาณพืชท้องถิ่นตามแหล่งต่างๆ ดังนี้

1. แหล่งน้ำ

อดีต : ผักกาดนา (ผักจุมปา) ผักแว่น ผักตบชวา ผักสี่เสียด คาวตอง ผักกูด บอน บอนผา ผักบั้ง ค้างคาวดำ จะค่าน ผักเกียบกุ่ม ผักเปี้ยะ หนุ่ยถอดปล้อง ผักเปี้ยว ดอกก้าน ผักหนามเกี้ยง

ปัจจุบัน : พื้นที่ห้วยที่ทำการเกษตรโดยส่วนใหญ่จะไม่มีพืชเหล่านี้ ผักที่สูญหายไปแล้วได้แก่ ผักหนามเกี้ยง ยกเว้นในพื้นที่ห้วยในเขตป่าอนุรักษ์ยังมีพืชท้องถิ่นเหล่านี้อยู่

2. นา

อดีต : ผักปลาบ ผักตบชวา ผักแว่น ผักกาดนา บัวบก ผักขาดเขียด (ผักอิน) ผักเปี้ยะ ผักปอด ผักเปี้ยว ถั่วลลิต ผักเผ็ดเมือง ผักแว่น

ปัจจุบัน : ผักเหล่านี้ปัจจุบันได้เริ่มสูญหายไป ส่วนผักอิน ผักแว่น ผักปอด ถั่วลลิต ได้สูญหายไปแล้ว อาจมีบัวบกอยู่บ้างในบริเวณที่ไม่ไถย่ำหาหญ้า

3. สวนบริเวณบ้าน

อดีต : ผักปวยล่า ย่านาง เชียงดา สะค่าน ชะอม ขมิ้น ข่า ตะไคร้ พริกขี้หนู ผักติ๊ด มะเขือพวง ผักชีฝรั่ง แมงลักพื้นบ้าน หอมแย้ ขมิ้นชัน ถั่วพูพื้นบ้าน มะเขือเทศพื้นบ้าน มะเขื่อน้ำเมียง มะรุ้ม โหระพา มะนอยปึก มะกรูด บวบหอม ถั่วแปบ บวบงู บวบปลา

ปัจจุบัน : จะมีเฉพาะบ้านที่นำมาปลูกไว้เท่านั้น ปัจจุบันพืชบางชนิดได้สูญหายไปแล้ว ได้แก่ มะเขือเทศพื้นบ้าน บวบงู บวบปลา

4. ไร่

อดีต : หวาย มะนอยอ่อม มะระขี้นก ขิงแกง ข้าวโพดขี้หมา

ปัจจุบัน : พืชเหล่านี้ได้กลับมามีในแปลงปลูกข้าวไร่ ได้แก่ มะระขี้นก เมื่อมีการไถกลบตอซังข้าว แต่พืชบางชนิดได้สูญหายไป ได้แก่ มะนอยอ่อม และข้าวโพดขี้หมา

5. ป่า

อดีต : หวาย ข้าวหลามดง ไม้ก๊อ ตาลเหลือง ต้นปุย สมอพิเภก มะกอก สมอไทย ดอกอาภิบ กระชาย เร่ว หวายข้าวเย็น มะขม มันทุกชนิด เพกา ปิดปิวขาว ปิดปิวแดง มะกั้ง

ปัจจุบัน : พืชเหล่านี้ได้เหลือจำนวนลดน้อยลงจะยังคงมีอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ชุมชน และสมุนไพรบางชนิด ได้แก่ ปิตปิตขาว ดอกอาทิบ จะมีผู้รื้อนำมาปลูกไว้บริเวณบ้านเพื่อใช้ประโยชน์ ส่วนมะกั้งได้สูญหายไปจากชุมชนแล้ว

2) สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงชนิดและปริมาณพืชท้องถิ่นในชุมชน

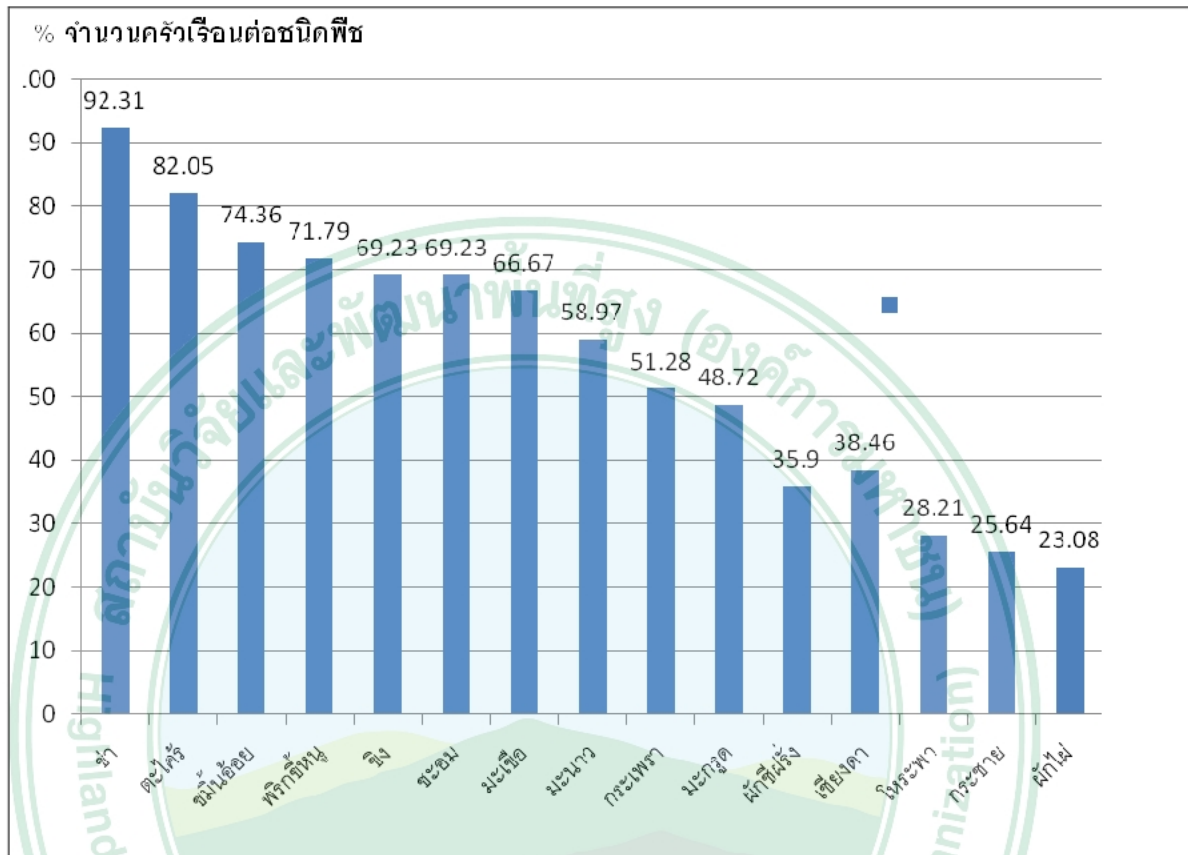
- ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่เกษตร
- การขยายพื้นที่ทำกินในการทำการเกษตร
- ขาดการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน
- การเน้นความสะดวกสบาย เช่น การซื้อพืชอาหารจากตลาด
- ชุมชนไม่เกิดความตระหนักและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ พื้นฟู พืชท้องถิ่น
- ขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำมีการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรมากขึ้น
- การขุดลอกคูคลองทำให้ไม่มีพื้นที่ดอนที่ทำให้พืชหายไป
- การขยายพื้นที่เกษตรในพื้นที่ป่าล่าห้วย ไม่ได้เว้นพื้นที่ดัดล่าห้วย

3) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงชนิดและปริมาณพืชท้องถิ่น

ชนิดและปริมาณพืชท้องถิ่นลดลง ชุมชนมีแหล่งอาหารลดน้อยลง ต้องซื้อพืชที่ชุมชนเคยมีจากตลาดมากขึ้น จะมีเฉพาะผู้ที่สนใจที่จะนำพืชท้องถิ่นมาปลูกไว้ตามครัวเรือนเท่านั้น พืชอาหารและสมุนไพรบางชนิดได้สูญหายไปชุมชน ส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดน้อยลง

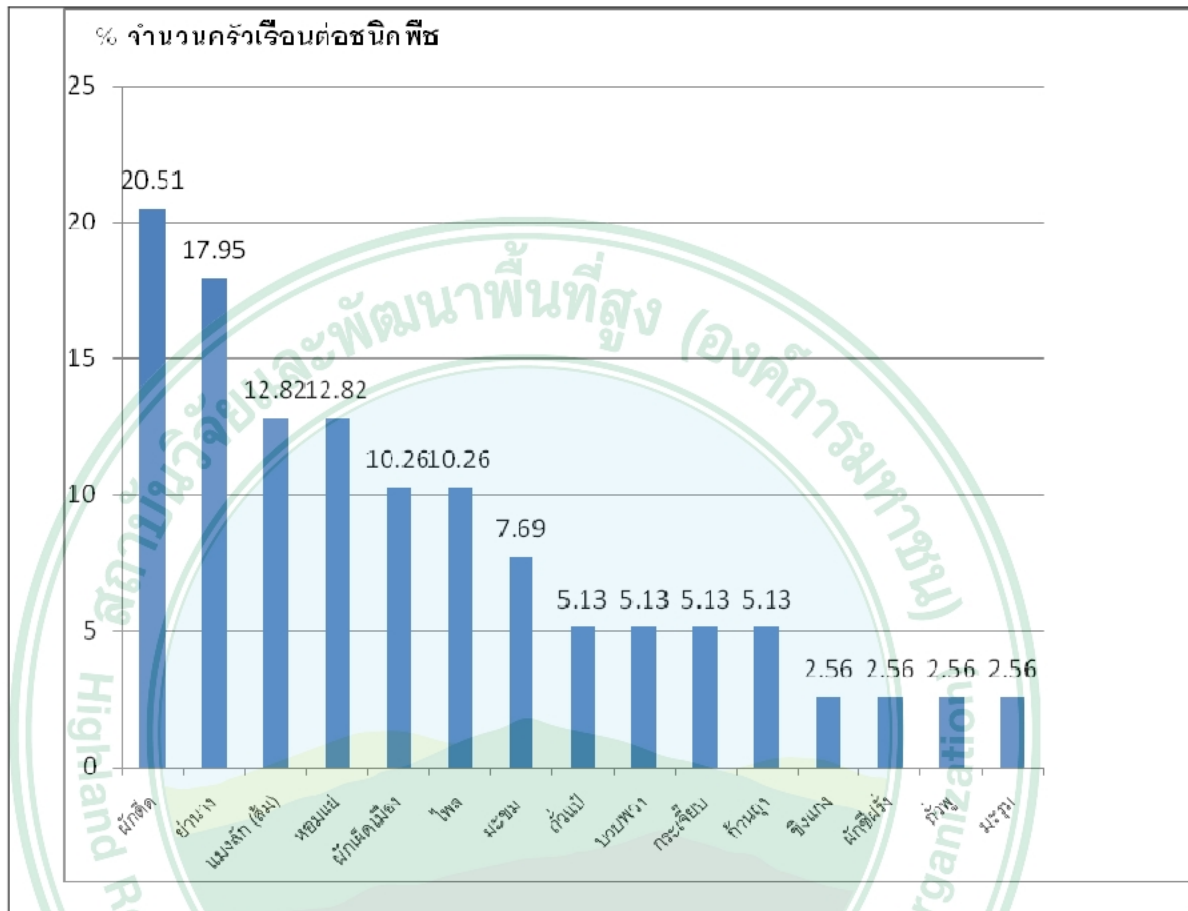
4) พืชท้องถิ่นที่มีอยู่ในครัวเรือนและบริเวณสวนไร่นาแต่ละครัวเรือนในปัจจุบัน

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลพืชท้องถิ่นที่มีอยู่ในครัวเรือนและบริเวณสวนไร่นา และการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นโดยสมาชิกชุมชนแต่ละครัวเรือน จำนวน 39 ครัวเรือน พบว่า มีพืชอาหารและสมุนไพรที่มีอยู่ในครัวเรือนทั้งหมด 150 ชนิด โดยคิดเป็นเปอร์เซ็นต์จำนวนครัวเรือนต่อชนิดพืช 15 อันดับแรก ได้แก่ ข้า ตะไคร้ ขมิ้นอ้อย พริกขี้หนู ขิงชะอม มะเขือมะนาว กระเพรา มะกรู ผักชีฝรั่ง เชียงดา โหระพา กระชาย และ ผักไผ่ ตามลำดับ (ภาพที่ 6)

กราฟที่ 6 แสดงร้อยละจำนวนครัวเรือนต่อพืชท้องถิ่นที่มีในบริเวณครัวเรือนสวนไร่นาของชุมชนบ้านศรีบุญเรือง 15 อันดับแรก จากการสำรวจ จำนวน 39 ครัวเรือน

จากข้อมูลจะพบว่าโดยส่วนใหญ่พืชท้องถิ่นที่มีในครัวเรือนเป็นพืชท้องถิ่นที่ใช้เป็นประจำในการประกอบอาหารในชีวิตประจำวันซึ่งบางชนิดเป็นพืชอาหารที่เป็นพืชสมุนไพรด้วย แต่ยังมีพืชท้องถิ่นอื่นๆที่มีปริมาณลดน้อยลง และมีบางครัวเรือนเท่านั้นที่ปลูกพืชเหล่านี้ไว้ (ต่ำกว่าร้อยละ 25) ได้แก่ ผักติ้ว ย่านาง แมงลักส้ม หอมแย้ ผักเผ็ดเมือง ไพล มะขมแก้วแป้ บวบพวง กระเจี๊ยบ ก้านถั่ว ชิงแวง ผักชีฝรั่ง ถั่วพู และ มะรุม (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 แสดงร้อยละของจำนวนครัวเรือนต่อพืชท้องถิ่นที่มีในบริเวณครัวเรือนสวนไร่นาของชุมชนบ้านศรีบุญเรืองที่มีจำนวนครัวเรือนปลูกไว้น้อยในชุมชน จากการสำรวจจำนวน 39 ครัวเรือน

3) พืชที่ต้องการฟื้นฟูเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

จากการจัดเวทีตรวจสอบความถูกต้องจากการสำรวจพืชท้องถิ่นในชุมชนและเสวนาสถานการณ์พืชท้องถิ่นร่วมกับสมาชิกชุมชน พบว่า ในปัจจุบันยังมีพืชท้องถิ่นชนิดอื่นๆในชุมชน ที่หายากและได้สูญหายไปแล้วจากชุมชน ซึ่งพืชเหล่านี้เป็นพืชท้องถิ่นที่ชุมชนมีความต้องการเริ่มอนุรักษ์ ฟื้นฟูเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันในการเป็นอาหารและใช้เป็นพืชสมุนไพร แสดงดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงพืชท้องถิ่นที่หายาก/ขาดแคลน และสูญหายจากชุมชนบ้านศรีบุญเรือง อ.สันติสุข จ.น่าน

ลำดับ	ชื่อพืช	การใช้ประโยชน์ในชุมชน		สถานะ		หมายเหตุ
		อาหาร	สมุนไพร	หายาก/ขาดแคลน	สูญหายจากชุมชน	
1	ชิงแกง	✓		✓		
2	ผักชีฝรั่ง	✓		✓		
3	ผักติ้ว	✓	✓	✓		
4	แมงลัก (กอมก้อส้ม)	✓		✓		
5	ผักปวยล่า	✓		✓		
6	หอมแย้	✓		✓		
7	ขมิ้นชัน	✓	✓	✓		
8	เชียงดา	✓	✓	✓		ชุมชนต้องการฟื้นฟูปลูกมากขึ้นเนื่องจากมีการนำไปแปรรูปเป็นชาขงสมุนไพรซึ่งในปัจจุบันยังมีปริมาณไม่เพียงพอ
9	ถั่วลอด	✓			✓	
10	ข้าวโพดขี้หมา	✓			✓	
11	ถั่วพูพื้นเมือง	✓		✓		
12	มะเขือเทศพื้นเมือง	✓			✓	
13	มะนอยอ้อม	✓			✓	
14	ผักเผ็ดเมือง	✓		✓		
15	มะเขือเทศน้ำเมียง	✓		✓		
16	บวบปลา	✓			✓	

ลำดับ	ชื่อพืช	การใช้ประโยชน์ในชุมชน		สถานะ		หมายเหตุ
		อาหาร	สมุนไพร	หายาก/ขาดแคลน	สูญหายจากชุมชน	
17	บวบพวง (มะนอยปึก)	✓		✓		
18	บวบงู	✓			✓	
19	บวบหอม	✓		✓		
20	มะขม	✓		✓		
21	มะกิง	✓			✓	
22	มะรุม	✓	✓	✓		

โครงการขยายผลโครงการหลวงโป่งคำ อ. สันติสุข จ. น่าน (บ้านพงษ์ บ้านป่าแดด และ บ้านห้วยนา)

1) สถานการณ์ด้านพืชท้องถิ่นในปัจจุบัน

จากการสำรวจและการบันทึกข้อมูลการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นครัวเรือนของชุมชนในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านพงษ์ บ้านป่าแดด และ บ้านห้วยนา โดยผ่านกิจกรรมการบันทึกข้อมูลของนักเรียนในพื้นที่ พบว่าท้องถิ่นบางชนิดในปัจจุบันได้สูญหายไปจากชุมชน หรือมีปริมาณลดน้อยลง และหายากขาดแคลน โดยส่วนใหญ่เป็นพืชอาหารท้องถิ่น

2) สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงชนิดและปริมาณพืชท้องถิ่นในชุมชน

- การใช้ยาฆ่าหญ้า
- การเก็บมาใช้ไม่ถูกวิธี เช่น มะขม ตำว หลาย เต่าร้าง โดยชุมชนได้ทำลายต้นแล้วเก็บส่วนที่ต้องการไปใช้
- ไม่มีการอนุรักษ์ พันธุ์ ไม่มีการเพาะขยายพันธุ์ เพิ่มเติม
- การขยายพื้นที่เกษตร
- การทำเกษตรไม่ถูกวิธีโดยการรुक้าพื้นที่บริเวณข้างลำห้วย
- ไม่มีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืชบางชนิดเพื่อการขยายพันธุ์
- การเกิดไฟป่า

3) พืชที่ชุมชนต้องการฟื้นฟูและปลูกเพื่อเพิ่มแหล่งอาหาร

จากการจัดเวทีเพื่อจัดทำแผนการอนุรักษ์พันธุ์พืชความหลากหลายทางชีวภาพของหมู่บ้านขยายผลโครงการวิจัย ได้แก่ บ้านพงษ์ บ้านห้วยนา บ้านป่าแดด ต.พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน มีพืชที่ชุมชนต้องการพันธุ์ จำนวน 24 ชนิด แบ่งตามการใช้ประโยชน์ เป็นพืชอาหาร 22 ชนิด พืชสมุนไพร 1 ชนิด พืชอาหารและสมุนไพร 1 ชนิด พืชอื่นๆ 1 ชนิด แบ่งเป็น พืชที่สูญหายในชุมชน 6 ชนิด พืชที่หายากขาดแคลน 5 ชนิด พืชที่มีปริมาณลดน้อยลง 8 ชนิด และพืชที่ต้องการนำมาปลูกเพื่อเพิ่มแหล่งอาหารในชุมชน จำนวน 5 ชนิด (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 พืชที่ต้องการอนุรักษ์และพันธุ์พืชเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนบ้านบ้านพงษ์ บ้านห้วยนา บ้านป่าแดด ต.พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในปัจจุบัน
		อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
1	มะแว่น	✓			นำผลมารับประทาน	ในอดีตมีจำนวนมากตามบริเวณป่าและข้างทาง ปัจจุบันหายาก/ขาดแคลน
2	มะนอยอ้อม	✓			นำผลมาประกอบอาหาร	ปัจจุบันได้สูญหายไปจากชุมชน
3	มะกั้ง	✓			นำผลมารับประทาน	ปัจจุบันได้สูญหายไปจากชุมชน
4	ค้อ	✓		✓	นำผลมารับประทาน ใบนำไปใช้มุงหลังคา	ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง
5	บวบพวง	✓			นำผลมาประกอบอาหาร	ปัจจุบันได้สูญหายไปจากชุมชน
6	อ้อยดำ		✓		นำลำต้นไปเข้ายา	ปัจจุบันหายาก/ขาดแคลน
7	เชียงดา	✓	✓		นำยอดไปประกอบอาหาร ใบนำไปต้มน้ำดื่มลดน้ำตาลในเลือด	ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง
8	ผักฮาก	✓			นำยอดไปประกอบอาหาร	ปัจจุบันหายาก/ขาดแคลน
9	บวบปลา	✓			นำผลไปประกอบอาหาร	ปัจจุบันได้สูญหายไปจากชุมชน
10	หอมแย้	✓			นำใบมาประกอบ	ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในปัจจุบัน
		อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
					อาหาร	
11	ถั่วแป	√			นำผักมาประกอบอาหาร	ปัจจุบันได้สูญหายไปจากชุมชน
12	มะเขือเทศพื้นเมือง	√			นำผลมาประกอบอาหาร	ปัจจุบันได้สูญหายไปจากชุมชน
13	มะรุม	√			นำผักและใบมาประกอบอาหาร	ปัจจุบันหายาก/ขาดแคลน
14	มะแขว่น	√			นำเมล็ดมาประกอบอาหาร	ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง
15	มะขม	√			นำเมล็ดมารับประทาน	ปัจจุบันหายาก/ขาดแคลน
16	ตำว	√			นำมาประกอบอาหารและผลนำมารับประทาน	ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง
17	บวบหอม	√			นำผลมาประกอบอาหาร	ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง
18	ผักหวานป่า	√			นำยอดมาประกอบอาหาร	มีความต้องการปลูกเพื่อเพิ่มแหล่งอาหาร ลดการซื้อจากตลาด
19	หน่อขางหวาน	√			นำหน่อมาประกอบอาหาร	ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง
20	หน่อขางบ้าน	√			นำหน่อมาประกอบอาหาร	ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง
21	ไผ่หวานอ่าขาง	√			นำหน่อมาประกอบอาหาร	มีความต้องการปลูกเพื่อเพิ่มแหล่งอาหาร
22	ไผ่หมาจู้	√			นำหน่อมาประกอบอาหาร	มีความต้องการปลูกเพื่อเพิ่มแหล่งอาหาร
23	เมี่ยง	√			นำใบมารับประทานและทำเมี่ยง	มีความต้องการปลูกเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์และสร้างรายได้
24	มะเขือเทศน้ำ	√			นำผลมารับประทาน	พืชที่ชุมชนต้องการจากภายนอก

ลำดับ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในปัจจุบัน
		อาหาร	สมุนไพร	อื่น ๆ		
	เมี่ยง				สดหรือประกอบอาหาร	ชุมชน

โครงการขยายผลโครงการหลวงป่ากล้วย อ. จอมทอง จ. เชียงใหม่ (บ้านป่ากล้วยพัฒนา ชนเผ่าม้ง)

1) สถานการณ์พืชท้องถิ่นในปัจจุบัน

จากการสำรวจและสอบถามข้อมูลจากผู้รู้ในชุมชนบ้านป่ากล้วย พบว่าปัจจุบันมีพืชที่หายาก/ขาดแคลนในชุมชน จำนวน 31 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพร เช่น ชั่วจี้ดา ป่าเต้ และ เกี๊ยะแป เป็นต้น (ตารางที่ 10.) รวมทั้งพืชที่สูญหายไปจากชุมชนแล้ว 1 ชนิด คือ ชูต้า หรือที่ชุมชนเรียกว่าข้าวเหลียง ซึ่งเดิมใช้เป็นแบ่งทำขนม

อย่างไรก็ตามพบว่าชุมชนบ้านป่ากล้วย ยังคงใช้ประโยชน์จากพืชในท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งอาหารในชีวิตประจำวัน จำนวน 15 ชนิด ได้แก่ ผักขมหัวปลี หยวกกล้วย พักทอง มะระหวาน ผักกาดม้ง ผักเผ็ด ค้านาดอย มะเขือพวง หัวผักกาด หอมชู หล้าค้ออ่อน ผักกาดขาว ถั้วรวมทั้งกลุ่มของพืชที่ใส่ในต้มไก่ ซึ่งเป็นอาหารประจำชนเผ่าม้ง นอกจากนี้พบว่าพืชอาหารที่ชุมชนต้องซื้อจากภายนอกเพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือน ได้แก่ ชะอม พริก ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด โหระพา กระเพรา ขิง ขมิ้น มะนาว ต้นหอม และ ผักชี

2) อาการของโรคหรือปัญหาด้านสุขภาพที่ชุมชนนิยมนำพืชสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้ในการรักษา

- (1) อาหารเป็นพิษ สมุนไพรที่นำมาใช้ ได้แก่ กรตน้ำ (ข้าวเต๋อ) จำเอด ก้อดู ชั่วฉะเต้
- (2) ข้อเคล็ด สมุนไพรที่นำมาใช้ ได้แก่ คว่าตายหงายเป็น (กั่วหล่อชา) พลับพลึงแดง (ตือสะ) ใบยาสูบ
- (3) ปวดท้อง สมุนไพรที่นำมาใช้ ได้แก่ จำเอด แห็ก้า หิงก่า ชั่วกั่วไซ โหลดู
- (4) มีไข้ ตัวร้อน สมุนไพรที่นำมาใช้ ได้แก่ ป่าเต้
- (5) บำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย (ตำรับยาต้มไก่)
- (6) แก้ไอ สมุนไพรที่นำมาใช้ ได้แก่ มะซีเนง ซังดู อัวล่วนจั่ว ชั่วตันแจ้
- (7) ท้องเสีย สมุนไพรที่นำมาใช้ ได้แก่ หว่า
- (8) ท้องอืด ปวดท้อง สมุนไพรที่นำมาใช้ เจ็ดดู

3) สาเหตุของการลดน้อยลงของพืชท้องถิ่นในชุมชนบ้านป่ากล้วย

- (1) การนำพืชไปใช้ประโยชน์โดยไม่มีกรขยายพันธุ์และการปลูกทดแทน
- (2) โดยส่วนใหญ่ชนเผ่าม้งนิยมนำสมุนไพรในส่วนราก ซึ่งจะให้ผลการรักษาที่รวมเร็วกว่าส่วนอื่น ทำให้การเก็บสมุนไพรไปใช้ต้องดึงออกทั้งต้นทำให้ต้นนั้นตายไป
- (3) เมื่อพืชชนิดนั้นมีปริมาณลดน้อยลง โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะไม่เพาะขยายพันธุ์ จะมีเพียงผู้รู้เท่านั้นที่จะขยายพันธุ์เพิ่มไว้ในบริเวณบ้านของตนเพื่อเก็บไว้ใช้ประโยชน์
- (4) พืชบางชนิด คนรุ่นใหม่ไม่นำมาใช้ เนื่องมาจากความรู้ของคุณค่า และประโยชน์
- (5) การใช้ยาฆ่าหญ้าในพื้นที่การเกษตร และบริเวณรอบๆที่อยู่อาศัย พื้นที่สาธารณะในชุมชน ทำให้พืชอาหารและพืชสมุนไพรหายไป

- (6) การทำลายพืชของสัตว์ เช่น ไก่ จะกัดกินต้นพืชหากไม่ล้อมตาข่ายหรือสแลนในบริเวณที่ปลูกพืช และสัตว์ที่อาศัยในดิน เช่น ตู่น จะกัดกินรากพืชทำให้ต้นพืชเสียหายและตาย ทำให้ชาวบ้านไม่
อยากปลูก
- (7) การขาดความตระหนักต่อผลกระทบของการลดลงของพืชท้องถิ่นในชุมชน
- (8) การขาดวัสดุและอุปกรณ์ในการเพาะขยายพันธุ์และการปลูก ได้แก่ กระจ่าง สแลน และถุงดำ
เป็นต้น
- (9) การขาดการถ่ายทอดความรู้

ตารางที่ 10 พืชท้องถิ่นที่มีปริมาณลดน้อยลง และพืชหายาก/ขาดแคลนในชุมชน

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
1		ข้าวเต๋อ		✓		ใช้รากต้มน้ำดื่มแก้ อาหารเป็นพิษ	ชุมชนใช้สมุนไพรนี้มากโดย ในอดีตมีจำนวน มากตามบริเวณป่าและข้างทาง ปัจจุบันเริ่ม ขาดแคลน จะมีเฉพาะที่นำมาปลูกไว้บริเวณ บ้านเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้ ประโยชน์
2		ป อ ลี อ (มะเขือ พวง)	✓	✓		นำผลมาประกอบ อาหาร และนำไปมา ทุบแล้วคั่วกับน้ำมันหมู ที่ไม่มีเกลือ เป็น ส่วนประกอบ และ นำมาประคบช่วยรักษา แผลที่โดนแก้วบาด	ปัจจุบันมีจำนวนลดน้อยลงมาก จะมีบริเวณ ที่สาธารณะที่ไม่มีการทำการเกษตร
3		ข้าวจีตา		✓		ใช้รากต้มน้ำดื่มรักษา โรคดีซ่าน	พบตามบริเวณป่า ปัจจุบันมีจำนวนลด น้อยลงหายาก และได้้นำต้นพันธุ์มาปลูก บริเวณแปลงรวบรวมพืชท้องถิ่น

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
4		ป่าเต็ง		✓	✓	ใช้ใบหนึ่งกับไข่ไก่โอ และมีความเชื่อว่าใช้ ตันกันภูติผีปีศาจใน บ้าน	พบตามบริเวณบ้าน ปัจจุบันปริมาณลด น้อยลง เนื่องจากไม่มีการเพาะขยายพันธุ์ เพิ่ม แต่พืชชนิดนี้ยังเป็นที่นิยมใช้กันใน ชุมชน
5		จอยู่จ๊ะ	✓	✓		ใช้ใบต้มไก่ ช่วยบำรุง กำลัง	พบตามบริเวณบ้าน ปัจจุบันมีปริมาณน้อย มาก ใกล้สูญหาย
6	ไม่มีรูปภาพ	มะขาลียะ		✓		แก้ไข้ใน นำใบมาลนไฟ แล้วประคบ	พบบริเวณป่า ปัจจุบันมีปริมาณน้อย

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
7		เกี๊ยะแป		✓		ใบนำมาต้มน้ำดื่ม ผิด ลมผิดเดือน	พบบริเวณป่า ปัจจุบันหายาก
8		ก้อดู		✓		ต้มใบ แก้วปวดท้อง แก้ว ปวดเนื้อปวดตัว แก้วกิน ผิด แก้วเมาหาล้า	พบบริเวณบ้าน ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง หายาก

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
9		ขี้วันชาย		✓		รากนำมาต้มน้ำดื่มแก้ปวดท้องประจำเดือน	พบบริเวณบ้าน ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลงหายาก
10		จำเดื่อะ		✓		แก้กินผิด แก้อาการหลังจากเมาสุรา	พบบริเวณบ้าน ปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลงหายาก จะมีเฉพาะบ้านที่ยังปลูกไว้

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
11		ยี่แก้ง		✓		แก้ปวดท้อง แก้ไอ	ปริมาณลดน้อยลง
12		จอกี้		✓		นำใบหรือรากลำมาต้มน้ำดื่ม แก้ปวดท้องและอาหารเป็นพิษ	พบบริเวณบ้านปริมาณเริ่มลดน้อยลง
13	ไม่มีรูปภาพ	จิม่อนาจ้อ		✓		รากลำมาต้มน้ำดื่ม รักษาอาการปวดท้อง	พบบริเวณป่า ในอดีตสามารถหาได้ในบริเวณป่าไผ่ชุมชน ในปัจจุบันต้องหาจากป่าที่ไกลมากขึ้นและหายาก

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
14		จิมวันนา		✓		ใช้รากมาต้มน้ำดื่ม แก้ อาการปวดท้อง	พบบริเวณป่า ในอดีตสามารถหาได้ใน บริเวณป่าไผ่ชุมชน ในปัจจุบันต้องหาจาก ป่าที่ไกลมากขึ้นและหายาก
15		หยิงก่า		✓		นำใบหรือรากมาต้มน้ำ ดื่ม แก้เมาค้าง มีไข้ ตัว ร้อน	แต่เดิมมีปริมาณมากพบตามสวน มีปริมาณ ลดน้อยลง
16		ดงจื้อเน้ง		✓		นำรากมาต้มน้ำแล้ว อมบ้วนทิ้ง แก้เหงือก อักเสบ คั้นปาก	พบบริเวณป่า ในปัจจุบันมีปริมาณลด น้อยลง

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
17		โย่ปา		✓		นำทั้งต้นมาต้ม น้ำดื่ม แก้ปวดท้อง เนื่องจาก ลมพืดเดือน	พบบริเวณบ้าน ในปัจจุบันมีปริมาณลด น้อยลง
18		โต่ดู (ตะไคร้ม้ง)	✓			นำต้นมาประกอบ อาหาร	พบบริเวณไร่ในปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง มาก
19		ข้าวโพด ท้องถิ่น	✓			นำเมล็ดมารับประทาน	พบบริเวณไร่ในปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง มาก
20		เมล็ดถั่วม้ง	✓			นำเมล็ดมาประกอบ	พบบริเวณไร่ในปัจจุบันมีปริมาณลดน้อยลง

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
						อาหาร	มาก
21		เจือะดู		✓		ต้มกิน แก้วเมาหล้าแก้ว ปวดท้อง	พบในป่า ปัจจุบันเป็นพืชหายาก/ขาดแคลน
22		เจอโต๊ะ		✓		นำใบมาผิงไฟแล้วห่อ ตัว แก้วปวดหลังปวด เอว	พบในป่า ปัจจุบันเป็นพืชหายาก/ขาดแคลน

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
23		ตีนยั่งดอย		✓		นำหัวมาต้มน้ำดื่มแก้ปวดท้อง	พบในป่า ปัจจุบันเป็นพืชหายาก/ขาดแคลน
24		โหล่ดู	✓	✓		นำไปต้มน้ำดื่มทั้งต้น ละต้มน้ำแก้กินผิด	พบบริเวณบ้าน ปัจจุบันเป็นพืชหายาก/ขาดแคลน
25		มะเขินตัว		✓		นำส่วนลำต้นมาต้มน้ำรักษาไต นำมาทุบเวลาโดนมีดบาด	พบในป่า ปัจจุบันเป็นพืชหายาก/ขาดแคลน

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
26		ข้าวคั่วเต๋		✓		นำใบมาทุบแล้วห่อแก๊	พบในป่า ปัจจุบันเป็นพืชหายาก/ขาดแคลน
27		กอตอออก จ๊วะ	✓	✓		นำใบมาต้มไก่ ช่วย บำรุงร่างกายแก้ปวด เมื่อย	พบบริเวณบ้านปัจจุบันหายาก/ขาดแคลน
28		ปล้องเจดุก	✓	✓			แก้ปวดท้อง กินผิด และนำมาต้มไก่แก้ปวด เมื่อยบำรุงร่างกาย ปัจจุบันหายาก/ขาด แคลน

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
29		ดอกปล้ำโฮ	✓			นำหัวไปประกอบอาหาร	พบในบริเวณไร่ ปัจจุบันหายาก/ขาดแคลน
30		เปีย	✓			นำเมล็ดไปประกอบอาหาร	พบในบริเวณไร่ ปัจจุบันหายาก/ขาดแคลน

ลำดับ	รูปภาพ	ชื่อท้องถิ่น	ประเภท			การใช้ประโยชน์	สถานการณ์ในอดีตจนถึงในปัจจุบัน
			อาหาร	สมุนไพร	อื่นๆ		
31		อ้อล่วน จั่วะ(บ้าน)		✓		นำใบมาต้มน้ำดื่มแก้ ปวดท้อง	พบบริเวณบ้านปัจจุบันหายาก/ขาดแคลน

2. การศึกษาวิธีการขยายพันธุ์พร้อมทั้งวิธีปฏิบัติดูแลรักษาพืชท้องถิ่นหายากหรือใกล้สูญหายจากชุมชน และพืชที่มีศักยภาพ เพื่อเพิ่มปริมาณคืนสู่ธรรมชาติ

ศึกษาวิธีการเพาะขยายพันธุ์ การปลูก และดูแลรักษาพืชหายากและพืชที่มีศักยภาพ จำนวน 5 ชนิด ร่วมกับชุมชนในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงดอยปุย อ. เมือง จ. เชียงใหม่ โดยมีวิธีการขยายพันธุ์และการปฏิบัติรักษาพืชแต่ละชนิด แสดงดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการศึกษาวิธีการเพาะขยายพันธุ์และการปฏิบัติรักษาพืชหายากและพืชที่มีศักยภาพ 5 ชนิด

ชนิดพืช	วิธีการขยายพันธุ์/ปฏิบัติรักษา	ผลการศึกษา
 ดินฮ้างดอย (<i>P. polyphylla</i> Sm.)	แบ่งเหง้า 4 แบบ (ผ่าเหง้าติดหน่อใหม่ ผ่าเหง้าแบบหลายข้อ ผ่าเหง้าแบบข้อเดียว และ ผ่าเหง้าแบบผ่าขวาง)	สามารถผ่าแบ่งเหง้าทั้งผ่าตามขวางและตามแนวยาว โดยวัสดุเพาะที่เหมาะสมคือ ดินผสมขี้เถ้าแกลบ อัตรา 1:1 จะกระตุ้นให้งอกเร็วขึ้น
 รางจีดดอกแดง (<i>T. coccinea</i> Wall. ex D. Don)	ปักชำ/ปลูกชิ้นค้ำและขึ้นต้นไม้ตามธรรมชาติ	สามารถปักชำกิ่ง และพบว่าการปลูกขึ้นต้นไม้ จะมีการแตกหน่อและเจริญเติบโตดีกว่าปลูกชิ้นค้ำ

ชนิดพืช	วิธีการขยายพันธุ์/ปฏิบัติรักษา	ผลการศึกษา
 ขมิ้นต้น (<i>M. siamensis</i> Takeda)	เพาะเมล็ด/ปักชำกิ่ง	การเพาะเมล็ดเหมาะสมกว่าการปักชำ โดยนำเมล็ดห่อผ้าแช่เย็นไว้ 1 เดือน แล้วเพาะในดินผสมขุยมะพร้าว และรดน้ำให้ชุ่ม
 ปู่เต้าทิ้งไม้เท้า (<i>Aspidistra</i> sp.)	ปักชำเหง้า/ปลูกในที่โล่งและที่ร่มรำไร	สามารถปักชำเหง้า ซึ่งเจริญเติบโตดีภายใต้ที่ร่มรำไร และมีความชุ่มชื้น
 ผักหวานป่า (<i>M. suavis</i> Pierre)	เพาะเมล็ด/ปลูกเดี่ยวและปลูกร่วมกับแคบ้าน	ควรเพาะเมล็ดในทรายให้รากงอกประมาณ 1 ซม. แล้วปลูกร่วมกับแคบ้าน ซึ่งเป็นไม้พี่เลี้ยงให้ร่มเงาและความชุ่มชื้น

3. การถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพสู่ชุมชนอื่น

การถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นสู่ชุมชน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน 2 ลักษณะ ประกอบด้วย การดำเนินงานร่วมกับชุมชน และโรงเรียน

1. การถ่ายทอดองค์ความรู้ระดับชุมชน โดยมีกิจกรรมประกอบด้วย

(1) การอบรมให้ความรู้เทคนิคการเพาะขยายพันธุ์ การปลูก และการจัดการพืชท้องถิ่น 3 ชนิด ได้แก่ ผักหวานป่า มะแขว่น และหวาย ให้กับเกษตรกรเครือข่าย 19 หมู่บ้าน 123 คน โดยเน้นให้มีการทดลองปฏิบัติจริง ทำให้ชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติเองได้

(2) การถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชอาหารและสมุนไพรท้องถิ่นและแลกเปลี่ยนกล้าพันธุ์พืชท้องถิ่นระหว่างชุมชน จำนวน 67 ชนิด ให้กับเกษตรกรเครือข่ายในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 5 แห่ง (วาวี ปางมะโอ ป่ากล้วย แม่สอง ปางคำ) และ โครงการหลวง 4 แห่ง (แม่แฮ ท่งเร้ง ห้วยเสี้ยว แม่ลาน้อย)

(3) การวางแผนกิจกรรมการฟื้นฟูพืชท้องถิ่นในชุมชน ประกอบด้วย การรวบรวมและแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น การจัดทำแปลงรวบรวมพืชในชุมชน การปลูกเสริมป่าธรรมชาติ และการจัดทำครัวเรือน Food bank ต้นแบบ (ภาพที่ 8)

2. การถ่ายทอดองค์ความรู้ระดับโรงเรียน ประกอบด้วย

(1) การบรรจุหลักสูตรท้องถิ่นการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พืชท้องถิ่นในโรงเรียน

(2) การจัดทำแปลงรวบรวมพืชท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งต้นพันธุ์

(3) ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพืชท้องถิ่น โดยครูและผู้รู้ในชุมชน

(4) การเพาะขยายพันธุ์พืชท้องถิ่นโดยนักเรียนเพื่อขยายผลสู่ครัวเรือนตนเอง และครัวเรือน

(5) การจัดทำโครงงานของนักเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาต่อยอดพืชที่มีศักยภาพในท้องถิ่น

ภาพที่ 8 แผนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้พืชท้องถิ่นระดับชุมชนและโรงเรียน

พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงห่อหลอด

จัดกิจกรรมรณรงค์การรวบรวมพันธุ์พืชท้องถิ่นและวางแผนการปลูกฟื้นฟูพืชท้องถิ่นในระดับครัวเรือนร่วมกับชุมชนบ้านแม่สายป่าเมียง เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากพืชพรรณในท้องถิ่น ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหารจากป่ารอบชุมชน โดยได้มีการประกวดทำอาหารจากพืชท้องถิ่นและประกวดพันธุ์พืชท้องถิ่น มีชุมชนเข้าร่วมจำนวน 51 คน โดยอาหารที่ชนะการประกวด ได้แก่ หลามกบใส่ตำว ผู้ส่งเข้าประกวด นายทวี สังวรณ พืชท้องถิ่นที่ชนะการประกวด ได้แก่ เนียมอ้ม (หอมข้าวใหม่) ผู้ส่งเข้าประกวด นายเดช ดวงปิ่น (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 กิจกรรมการประกวดอาหารจากพืชท้องถิ่นและพันธุ์พืชท้องถิ่น

นอกจากนี้ได้ร่วมกันวางแผนการปลูกพืชท้องถิ่นในระดับครัวเรือนร่วมกับชุมชน โดยชุมชนจะเริ่มจากการปลูกพืชท้องถิ่นภายในระดับครัวเรือนเพื่อเป็นแหล่งอาหารในชุมชน บริเวณสวนหลังบ้าน และปลูกในกระถางสำหรับครัวเรือนที่มีพื้นที่ปลูกน้อย พร้อมกับได้ติดตามการดำเนินงานของชาวบ้านบ้านแม่สายป่าเมี่ยง จากการได้เดินสำรวจตามบ้านเรือนของชาวบ้านพบว่ามีชาวบ้านนำพืชมาปลูกเป็นแหล่งอาหารในครัวเรือน (ภาพที่ 10) จำนวน 29 ราย โดยส่วนใหญ่มีการปลูกพืชมากกว่า 10 ชนิด รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 12

ภาพที่ 10 สมาชิกชุมชนที่ร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูพืชท้องถิ่นเพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือน

ตารางที่ 12 การปลูกพืชพืชท้องถิ่นระดับครัวเรือนของชุมชนบ้านแม่สายป่าเมียง ต. โหล่งขุด
อ. พะเยา จ. เชียงใหม่

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	ชนิดพืช
1	นายถวิล สาคร	ม.7 ต.โหล่งขุด อ.พะเยา จ.เชียงใหม่	ชิง พริก ตะไคร้ ต้นผักชี ต้นหอม ผักกาด ผักบุ้ง ข้าว ผักชีฝรั่ง โดไม้รู้ลัม คาวตอง ขมิ้น ลิ้นลาว ขึ้นฉ่าย ผักหวานบ้าน ผักไผ่ กระชาย ค้างคาวดำ กะเพรา สะพลู มะเขือ ดีปลากั้ง ดีวัวกระทิง
2	นายประจวบ แสนคำมงคล	14 ม.7 ต.โหล่งขุด อ.พะเยา จ.เชียงใหม่	ผักไผ่ คาวตอง โหระพา มะเขือ ผักบุ้ง สะระแหน่ ดีวัวกระทิง เนียมหูเสือ กระชาย กะเพรา ถั่วพู พริก ผักแปม ชิง ว่านหางจระเข้ เพี้ยพาน จะค่าน ผักชี ฝรั่ง
3	นายคะนอง หงษ์ประสิทธิ์	15 ม.7 ต.โหล่งขุด อ.พะเยา จ.เชียงใหม่	ยี่หระ กะเพรา โหระพา กระเจี๊ยบเขียว ชิง คาวตอง ว่านหางจระเข้ ผักชีฝรั่ง มะแว้งขม มะเขือแจ้ กระชาย ขมิ้น ตะไคร้ ชิง ข้าว
4	นายอินคำ อินชัย	54 ม.7 ต.โหล่งขุด อ.พะเยา จ.เชียงใหม่	ดีปลากั้ง เพี้ยพาน ผักไผ่ มะเขือพวง ผักชีฝรั่ง มะเขือเทศ ตะไคร้ โหระพา ชะอม ลิ้นลาว
5	นายมนตรี ศรีเต็ม	8 ม.7 ต.โหล่งขุด อ.พะเยา จ.เชียงใหม่	ต้นหอม ขึ้นฉ่าย โหระพา ตะไคร้ ชิง ผักบุ้ง แม้งลัก คาวตอง ผักไผ่ ว่านหางจระเข้ ดีวัวกระทิง กะเพรา ดีปลากั้ง ผักชี สะระแหน่ ผักกาด ข้าว กระชายดำ ผักชีลาว ผักชีฝรั่ง ผักอีเรือน มะกรูด มะนาว ทับทิม ใบเตย ถั่ว ฟักทอง ขมิ้น มะเขือพวง พริก มะเขือ ลิ้นลาว ตำว ค้างคาวดำ โกลจุฬาลัมพา เนียมหูเสือ อ้อยดำ เขียงดา มะสะสะ หอมชู มะเขือ เครือ
6	นายทิพรชัย จอมแปง	27 ม.7 ต.โหล่งขุด	กระชาย ขมิ้น ไพล ชะอม ข้าว มะเขือ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	ชนิดพืช
		อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	พวง สับปะรด ตะไคร้ ขมิ้น ผักบุ้ง ผักกูด มะละกอ ลิ้นจี่ เพี้ยฟาน กะเพรา ชะพลู สาคริลาส มะเขือ คาวตอง หัว กำปิต มะพร้าว มะกิ้ง เต๋อยหิน
7	นายทวี สวรร	40 ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	ว่านหางจระเข้ มะเขือเทศ โหระพา แมงลัก ผักกาด พริก คาวตอง ผักไผ่ ต้นหอม สะระแหน่ อ้นอ้อ ตะไคร้ ขิง โสมตังกุย ผักแปม มะละกอ ขมิ้น ข่า ผักชีฝรั่ง หนุ่ยหนวดแมว ไพล แก้วมังกร ยี่หระ แตงกวา ถั่ว ลิ้นจี่ หัวกำปิต ชะพลู มะเขือแจ้ อ้อ มะเขือเครือ พริก แต้หวาน มะเขือพวง
8	นายโกวิดา จอมแปง	19 ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	เล็บครุฑ พริกหม่น มะเขือเครือ คาวตอง พริก ผักหวานบ้าน มะเขือพวง ชะอม ผักกุ่ม อ้อย ขิง ผักชีฝรั่ง ข่า ผักไผ่ ตะไคร้ โสม
9	นายอาหลู่	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	มะเขือแจ้ ขมิ้น ตะไคร้ มะเขือพวง ข่า สุคนธรส อ้อย พักทอง มะนาว พริก
10	นายสง่า ไชยคำ	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	ผักไผ่ ตะไคร้ กะเพรา ผักแปม สะระแหน่ มะเขือ ขึ้นฉ่าย บวบ หอม ขิง ขมิ้น คาวตอง แก้วมังกร ดีปลากั้ง ลิ้น จี่ อ้อย ขี้เหล็ก
11	นางบัวไหล ต้อยวง	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	ตะไคร้ ข่า ผักไผ่ มะเขือ ต้นหอม กะเพรา ผักกาด ดีปลากั้ง ขึ้นฉ่าย พริก โหระพา ชะพลู ขมิ้น ลิ้นจี่ ผักชีฝรั่ง สะระแหน่ กล้วย เพี้ยฟาน
12	นางทัน อินตะ	45 ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	สตอเบอรี่ ผักกาด คาวตอง ผักชีฝรั่ง เพี้ยฟาน โหระพา ต้นหอม สะระแหน่ ถั่ว ขิง แมงลัก แตงกวา กระเจี๊ยบเขียว

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	ชนิดพืช
			ผักไผ่ หน่อไม้ น้ำ ตะไคร้
13	นายพุฒ ปลื้มแก้ว	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่	สระระแหง คาวตอง โหระพา กะเพรา ผักชี ขิง ผักชีฝรั่ง เนียมหูเสือ ผักกาด ค้ำคาวด้า หอมข้าวใหม่ ข่า กระชาย เพี้ยฟาน แมงลัก ขึ้นฉ่าย ตะไคร้ ผักไผ่ ผักแปม
14	นางศรีทน แสนกิด	43 ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่	ตะไคร้ ถั่วฝักยาว ผักกาด สระระแหง ผักไผ่ หน่อไม้หวาน มะเขือเทศ ชะพลู พริก โหระพา ฝรั่ง กาสามปิ้ง จั้มจาลิง ยาแก้ฮากขม ผักชีฝรั่ง ตำว แก้วมังกร มะเขือพวง มะเขือเครือ หนุมานนั่งแท่น
15	นางบัวไหล มหาวัน	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่	พริก ขมิ้น ตะไคร้ ชะอม ผักชีฝรั่ง ขิง มะแขว่งขม มะเขือแจ้ กระชาย โปงมด ง่าม ดินฮ้างดอย น้อยหน่าป่า ขึ้นฉ่าย ปอ กะบิต เสลียมหวาน ดีปลากั้ง ถั่ว แมงลัก กะเพรา โหระพา ใบเตย ผักไผ่ สระระแหง ฝรั่ง มะกรูด หน่อไม้ น้ำ ผักดี มะนาว มะเขือ เครือ มะเขือพวง
16	นายวีรเดช อินตะนาง	89 ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่	มะเขือ ดีปลากั้ง ขมิ้น ขิง ข่า แมงลัก ลิงลาว โหระพา ผักปลั่ง มะเขือเครือ ผักไผ่ ตะไคร้ ผักชี ผักบั้ง ชะอม เพี้ย ฟาน จี่กุก เชียงดา ผักแปม พริก แตงกวา ฟักทอง
17	นายเทวา กาหลง	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่	พริก ตะไคร้ มะเขือ มะละกอ ผักเห็ด ข่า ผักหวานบ้าน ฟักทอง แตงกวา มะเขือเครือ ฝรั่ง หอมชู ชะพลู อ้อย ผักไผ่ มะกั้ง ตำว
18	นายสมัย จอมแปง	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่	อ้อยดำ เต้าร้าง ผักแปม หน่อไม้แดงเปือก มะเขือพวง ชะอม สับปะรด มะแขว่งขม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	ชนิดพืช
			แตงกวา ข่า ลิงลาว ต้างหลวง กะเพรา พริก มะเขือเทศ
19	นายสิงห์คำ ปลื้แก้ว	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พราวน จ.เชียงใหม่	พริก กะเพรา หนุ้าแตดเปี้ยก มะเขือ ข่า เชียงดา ผักหวานบ้าน โหระพา ผักชีฝรั่ง กะเพรา ขมิ้น ค้างคาวดำ คาวตอง ลิง ลาว มะระขี้นก ตะไคร้ เสเลียม เพี้ยฟาน ผักแปม บ่าไฮ้ ชะอม อ้อย ตูน ตำลึง ตะไคร้ หนากผู้หมากเมีย ไพล มะนาว
20	นายชุมพร มหาวิน	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พราวน จ.เชียงใหม่	อ้อย วานหางจระเข้ ลิงลาว ต้นหอม เลืบครุฑ เพี้ยฟาน โกศจุฬาลัมพา กะเพรา โหระพา เตอยหิน มะเขือ ชะพลู ขมิ้น ลิงลาว คาวตอง ขิง ผักไผ่ ค้างคาวดำ มันแกว
21	นางดี วรรณรังษี	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พราวน จ.เชียงใหม่	ยี่หระ แมงลัก โกศจุฬาลัมพา โหระพา มะกั้ง หนากผู้หมากเมีย พริก ชะพลู มะเขือ หนุ้าหนวดแมว ผักไผ่ ขมิ้น ดีปลากั้ง ต้างหลวง ตะไคร้
22	นายเด่นชัย นันเปียง	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พราวน จ.เชียงใหม่	ค้างคาวดำ ลิงลาว หนุ้าแตดเปี้ยก วาน นกคุ้ม มะเขือ ต้นหอม แก้วมังกร ลิงลาว หนากผู้หมากเมีย ไพล ผักกูด ตะไคร้ ชะอม ชะพลู ผักกูด ผักหวานบ้าน มะเขือเทศ ผักกาด ผักปลัง ข่า อ้อย ขมิ้น ตำว ผักตืด เพี้ยฟาน กระชายดำ ผักไผ่น้ำ หอมชู คาวตอง กระชาย ขิง ผักบุง สะระแหน่ งาขี้ม่อน โหระพา แด บ้าน ผักแผ้ว ผักชีฝรั่ง ส้มป่อย บ่าไฮ้ ผักกาดเจ็ก ส้มป่อย โสน ดีปลากั้ง นาง แลว ผักฮาก ยี่หระ
23	นายสิน ไชยมงคล	ม.7 ต.โหล่งขอด	หนุ้าหนวดแมว กะเพรา มะเขือ แป๊ะตำ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	ชนิดพืช
		อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	ปิง เพี้ยฟาน ผักอีเรือน ยี่หระ ผักชีฝรั่ง ควาตอง โตไม่รู้ล้ม จะค่าน ค้างคาวดำ พริก โหระพา ผักกาด มะขม หนุ่ยเ็น ยี่ด ชิง แคบ้าน บัวบก ต่างหลวง หนุ่มนาน ประสานกาย กาสามปึก สะระแหน่ ต้นหอม กระชาย แม่แม่กำ เปล้าเลือด โกฐจุฬาลัมพา พริก อ้นอ้อ ขมิ้น ชิง มะเขือเทศ ตะไคร้ ฟักทอง ข่า มะนอย อัม มะระขี้นก แดงกวา หอมชู มะเขือ พวง มะละกอ ขมิ้น ผักไผ่ กระเจี๊ยบ เขียว ลิงลาว พริกไทย ผักบั้งขมุ อัญชัญ กิบม้ามล มะแขว้งขม หมากรู้หมากเมีย หนุ่ยถอดปล้อง ดีปลากั้ง สับปะรด
24	นางวัลภา สุขสม	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	ผักกาดม้ง พริก โหระพา แมงลัก อัญชัญ ผักไผ่ กระชาย หอมข้าวใหม่ ต้นหอม ผักชี สะระแหน่ ผักชีฝรั่ง ตะไคร้ มะเขือ เทศ ควาตอง เนียมหูเสือ ผักกาดเจ็ก ชิง ข่า ผักกูด ลิงลาว หนุ่มนานประสานกาย มะเขือเครือ ม้าหลังเหล็ก ว่านหางจระเข้ หงอนไก่
25	นายทองมิตร คำ มงคล	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	กะเพรา โหระพา ผักกาด ต้นหอม ผักชี มะเขือเทศ ควาตอง พริก ขมิ้น มะเขือ ผักไผ่ มะเขือเครือ มะแขว้งขม
26	นายเดช ดวงปัน	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	ผักชีฝรั่ง ชิง ข่า ตะไคร้ ถั่ว ผักกาด พริก ต้นหอม ผักชี ขึ้นฉ่าย ลิงลาว มะเขือ กะเพรา ผักหวานบ้าน ผักไผ่ สะระแหน่ โหระพา ชะพลู ควาตอง เนียมหูเสือ หอมข้าวใหม่

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	ชนิดพืช
27	นางสายทอง ตาคำ	21 ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	พริกแดง ผักกาด ผักชี ต้นหอม ขึ้นฉ่าย ผักไผ่ สะระแหน่
28	นางอรชร	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	หนานเฉาเหว่ย ผักไผ่น้ำจืด ลิ้นจี่ หมากผู้หมากเมีย ผักกาด ถั่ว ผักไผ่ พริก
29	นางสำรว	ม.7 ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่	ขมิ้น ข่า ชিং ตะไคร้ ผักชีฝรั่ง เชียงดา มะเขือ พริก ผักแปม เพี้ยฟาน ลิ้นจี่ มะเขือเครือ เสลียมหวาน ผักไผ่ สะระแหน่ ผักกูด ชะพลู ชะอม

4. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ด้านการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง

โครงการวิจัยฟื้นฟูแหล่งอาหาร (Food bank) และความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2550 ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา มีการรวบรวมข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นบนพื้นที่สูง กว่า 50 ชุมชน ใน 7 จังหวัด รวมทั้งข้อมูลผู้รู้หรือปราชญ์ชุมชน พร้อมทั้งได้ประมวลผลองค์ความรู้จากการศึกษาที่ผ่านมา แต่ยังคงการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จึงไม่สามารถนำองค์ความรู้และข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ได้ตามต้องการและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงพัฒนาระบบฐานข้อมูลและจัดทำระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่ด้านการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง สำหรับใช้ในการจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านพืชท้องถิ่นบนพื้นที่สูง ตลอดจนการขยายผลและถ่ายทอดองค์ความรู้การอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพสู่ชุมชนเครือข่ายบนพื้นที่สูงและสามารถใช้งานได้ตรงตามความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขอบเขตของฐานข้อมูล ดังนี้ (ภาพที่ 11 ก-ณ)

1. ระบบแสดงผลข้อมูลสำหรับผู้ใช้งานทั่วไป

- 1.1 ค้นหาข้อมูลพืช เพื่อแสดงในมุมมองรายการข้อมูล (List View)
- 1.2 ค้นหาข้อมูลเห็ด เพื่อแสดงในมุมมองรายการข้อมูล (List View)
- 1.3 แสดงรายละเอียดข้อมูลพืช/เห็ด
- 1.4 แสดงข้อมูลบทความตามสิทธิ์ที่ผู้ใช้งานได้รับ
- 1.5 แสดงภาพรวมจำนวนข้อมูลพืช/เห็ด ที่มีในระบบ
- 1.6 ส่งออกข้อมูล (Export) ในรูปแบบ CSV File จากการค้นหาข้อมูล

2. ระบบการบันทึกข้อมูลสำหรับเจ้าหน้าที่

- 2.1 สามารถบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว
 - แก้ไขข้อมูลส่วนตัว
 - แก้ไขรหัสผ่าน
 - หน้าหลักเพื่อแสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งาน
- 2.2 สามารถบริหารจัดการข้อมูลพืช/เห็ด (ค้นหา เพิ่ม ลบ แก้ไข ส่งออกข้อมูลในรูปแบบ CSV)
- 2.3 สามารถบริหารจัดการข้อมูลผู้รู้ (ค้นหา เพิ่ม ลบ แก้ไข ส่งออกข้อมูลในรูปแบบ CSV)
- 2.4 สามารถบริหารจัดการการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ (ค้นหา เพิ่ม ลบ แก้ไข ส่งออกข้อมูลในรูปแบบ CSV)

2.5 สามารถกำหนดการแสดงผลข้อมูลพืช/เห็ด จากผู้ใช้งานที่ได้รับสิทธิ์ (Publisher Permission)

2.6 สามารถจัดการข้อมูลบทความ โดยกำหนดขอบเขตการแสดงผลสำหรับผู้ใช้งานทั่วไป หรือสมาชิกของระบบ

2.7 การบริหารจัดการข้อมูลหลักสำหรับระบบ

- สามารถบริหารจัดการข้อมูล สถานภาพท้องถิ่น (สำหรับข้อมูลพืช/เห็ด)
- สามารถบริหารจัดการข้อมูล รูปแบบการขยายพันธุ์ (สำหรับข้อมูลพืช/เห็ด)
- สามารถบริหารจัดการข้อมูล ลักษณะวิสัย (สำหรับข้อมูลพืช/เห็ด)
- สามารถบริหารจัดการข้อมูล การใช้ประโยชน์ (สำหรับข้อมูลพืช/เห็ด)

3. ระบบการบริหารจัดการสำหรับผู้ดูแลระบบ

3.1 บริหารจัดการผู้ใช้งานระบบ โดยจำกัดสิทธิ์ผู้ใช้งานอย่างน้อย 3 กลุ่ม

- System Administrator
- Manager
- Staff

3.2 บริหารจัดการข้อมูลการใช้งานระบบ (Log) ของผู้ใช้งานทั้งหมด (ค้นหา เพิ่ม ลบ แก้ไข ส่งออกข้อมูล*)

4. รายงานจากระบบสำหรับเจ้าหน้าที่

4.1 รายงานจำนวนชนิดในแต่ละพื้นที่

4.2 รายงานพื้นที่การพบเจอสำหรับพืชแต่ละรายการ

4.3 รายงานรายชื่อพืชตามสถานะภาพพืชในแต่ละพื้นที่ / เปรียบเทียบระหว่างพื้นที่

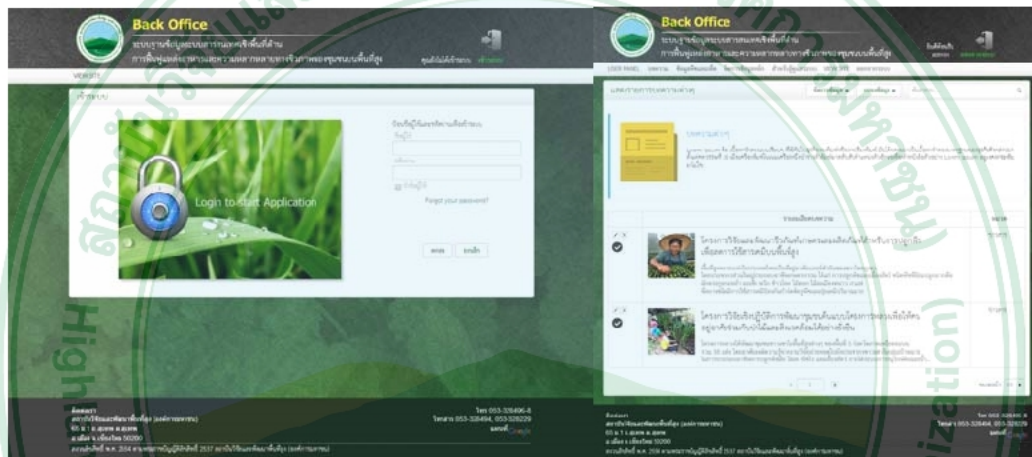
4.4 รายงานจำนวนชนิดพืชในแต่ละวงศ์ (Family)

4.5 รายงานเปรียบเทียบพืชรายพื้นที่

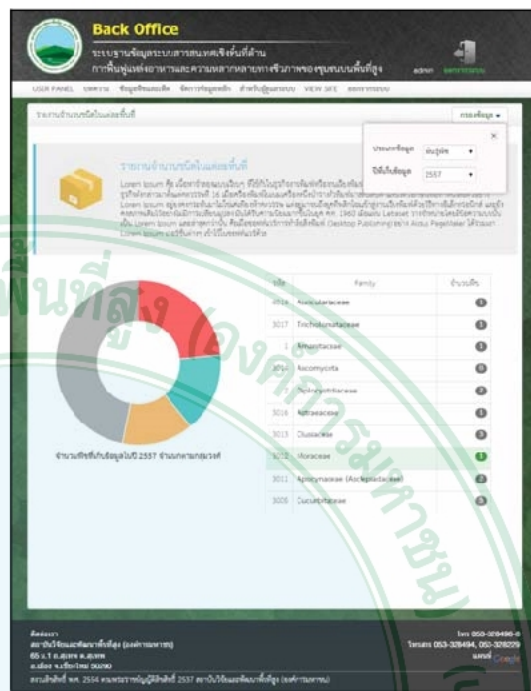
โดยในระบบฐานข้อมูลสามารถสืบค้นข้อมูลพันธุ์พืชและเห็ด ซึ่งจะแสดงข้อมูลพื้นฐานสำหรับพันธุ์พืชและเห็ดดังนี้

- ชื่อทางวิทยาศาสตร์ / ชื่อไทย/ ชื่อสามัญ
- ชนิดข้อมูล พันธุ์พืช / เห็ด
- กลุ่มข้อมูลพืช ประกอบด้วย Genus/ Family/ Species
- สถานะของชื่อพืช
- ลักษณะวิสัย

- ภาพตัวอย่างพืช
- ลักษณะทางพฤกษศาสตร์/ สภาพนิเวศ
- การขยายพันธุ์
- การใช้ประโยชน์
- ข้อมูลผลิตภัณฑ์
- ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ/ผู้รู้ในพื้นที่

ก. ระบบแสดงผลของผู้ใช้งานทั่วไป

ค. ระบบแสดงรายการสำหรับเจ้าหน้าที่

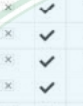
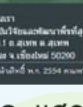
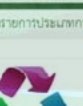
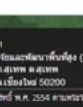
ง. หน้าจอแสดงรายละเอียดของชนิดพืชและเห็ด

Back Office
ระบบฐานข้อมูลระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่ด้าน
การฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง

USER PANEL | เวชชวน | ข้อมูลพื้นฐาน | จัดการข้อมูลพืช | ส่วนผู้ดูแลระบบ | NEW SITE | สถานะระบบ

แสดงรายการข้อมูลรูปแบบการขยายพันธุ์

ข้อมูลรูปแบบการขยายพันธุ์

ลำดับ	ชื่อ	รูปถ่าย	การขยายพันธุ์	ข้อมูลอ้างอิง
1	กล้วยไม้		Plantlet	1
2	กล้วยไม้		Plantlet	1
3	กล้วยไม้		Plantlet	1
4	กล้วยไม้		Plantlet	1
5	กล้วยไม้		Plantlet	1
6	กล้วยไม้		Plantlet	1
7	กล้วยไม้		Plantlet	1
8	กล้วยไม้		Plantlet	1
9	กล้วยไม้		Plantlet	1
10	กล้วยไม้		Plantlet	1
11	กล้วยไม้		Plantlet	1

ติดต่อเรา
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
65 ม.1 ต.สูงเม่น อ.สูงเม่น
จ.แพร่ 56000
โทร 053-328494-8
โทรสาร 053-328494, 053-328229
แฟกซ์ 053-328229
www.hpi.or.th

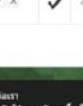
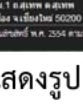
จ. แสดงรูปแบบการเพาะขยายพันธุ์พืชแต่ละชนิด

Back Office
ระบบฐานข้อมูลระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่ด้าน
การฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง

USER PANEL | เวชชวน | ข้อมูลพื้นฐาน | จัดการข้อมูลพืช | ส่วนผู้ดูแลระบบ | NEW SITE | สถานะระบบ

แสดงรายการข้อมูลการนำใบใช้ประโยชน์

ข้อมูลการนำใบใช้ประโยชน์

ลำดับ	ชื่อ	รูปถ่าย	การนำใบใช้ประโยชน์	ข้อมูลอ้างอิง
1	กล้วยไม้		1	1
2	กล้วยไม้		2	1
3	กล้วยไม้		2	1
4	กล้วยไม้		2	1
5	กล้วยไม้		1	1
6	กล้วยไม้		2	1
7	กล้วยไม้		2	1

ติดต่อเรา
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
65 ม.1 ต.สูงเม่น อ.สูงเม่น
จ.แพร่ 56000
โทร 053-328494-8
โทรสาร 053-328494, 053-328229
แฟกซ์ 053-328229
www.hpi.or.th

ฉ. แสดงรูปแบบการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ ของพืชแต่ละชนิด

Back Office

ระบบงานเชิงบูรณาการระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่ด้าน
การฟื้นฟูและพัฒนามลภาวะและคุณภาพอากาศจากข้อมูลบนพื้นที่สูง

ผู้พัฒนาระบบ: admin | สถานะ: online

USER PANEL | บทความ | ข้อมูลพื้นฐาน | ข้อมูลเชิงสถิติ | สารบัญข้อมูลระบบ | VIEW SITE | ติดต่อทางระบบ

แสดงรายการผู้ใช้งาน

ข้อมูลผู้ใช้งาน

จัดการข้อมูล

สถานะข้อมูล

ค้นหา...

ชื่อ นามสกุล	สถานะ
 นาย ปัญญ์ ทออิน Mr. Puny Thongwan เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการระบบสารสนเทศ (งานพัฒนาระบบสารสนเทศ)	257
ข้อมูลสถานะข้อมูล ประวัติการแก้ไขข้อมูล: 1 ครั้ง (ข้อมูลล่าสุด: 14/05/2564)	
บทความที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลผู้ใช้งาน: 131 ราย (รวม: 131) วันที่ใช้งาน: 14/05/2564	สถิติ ลบ: 4 ลบ: 343 ลบ: 234
 นาย นิพัทธ นวกุล Mr. Niphat Nongkul เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการระบบสารสนเทศ (งานพัฒนาระบบสารสนเทศ)	257

1

หน้าถัดไป

ติดต่อเรา

สำนักงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ถ. 10, ต. 10, อ. 10, จ. เชียงใหม่

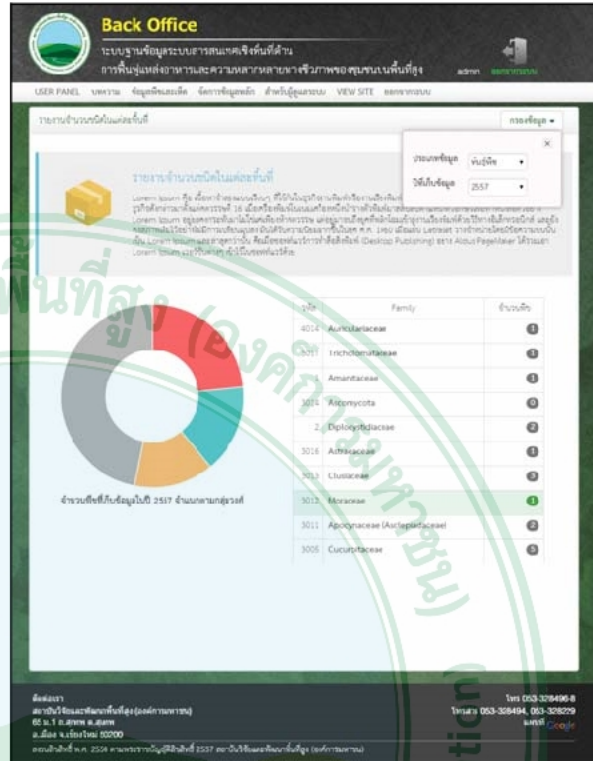
เบอร์โทร: 053-328494, 053-328229

อีเมล: info@poh.go.th

ซ. แสดงข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ/ผู้รู้ในท้องถิ่น

ณ. ระบบแสดงผลสำหรับผู้ใช้งานทั่วไป

ณ. ระบบแสดงผลสำหรับผู้ใช้งานพื้นที่สูง

Back Office

ระบบฐานข้อมูลระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่ด้านการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง

admin [ออกจากระบบ](#)

[USER PANEL](#)
[บทความ](#)
[ข้อมูลพืชและเห็ด](#)
[จัดการข้อมูลหลัก](#)
[สำหรับผู้ใช้ระบบ](#)
[VIEW SITE](#)
[ขอทางระบบ](#)

เปรียบเทียบพื้นที่สำรวจโครงการขยายผล ต่อ Family, Genus, Species

ภาพข้อมูล

ประเภทข้อมูล

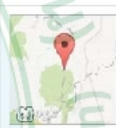
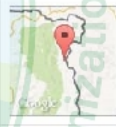
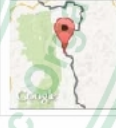
เพิ่มผู้พิช

ปีที่เก็บข้อมูล

2557

เปรียบเทียบพื้นที่สำรวจโครงการขยายผล ต่อ Family, Genus, Species

Lorem Ipsum คือ เนื้อหาจำลองแบบเรียงๆ ที่ใช้แทนเนื้อหาจริงที่แท้จริงในงานเขียนพิมพ์
 การคิดค้นคำมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 เมื่อเครื่องพิมพ์ในสมัยแรกเริ่มนั้นยังขาดตัวพิมพ์ในขนาดเล็กลง
 Lorem Ipsum อยู่จนกระทั่งถึงนี้ ไม่แน่ชัดเพราะหาประวัติแน่ชัด แต่เชื่อว่ามาจากภาษากรีกโบราณ
 การพิมพ์เดิมได้อาศัยมีการเปลี่ยนแปลง จึงได้รับความนิยมมากขึ้นในศ. ค.ศ. 1960 เมื่อแผ่น Letrosset วางจำหน่ายโดยมีความหมาย
 เป็น Lorem Ipsum และกล่าวกันว่านักคิดมีผลให้แนวคิดการนำสิ่งพิมพ์ (Desktop Publishing) ของ Aldus Pagemaker ได้รวมเอา
 Lorem Ipsum เวอร์ชันต่างๆ เข้าไว้ในซอฟต์แวร์ด้วย

ชื่อพื้นที่โครงการ	Family	Genus	Species	แผนที่
พื้นที่โครงการไร่กัญชา	2	5	15	
พื้นที่โครงการหลวง	1	2	2	
พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง	1	2	4	

ติดต่อเรา

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

05 ม.1 อ.เด่นชัย จ.สุโขทัย

อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 60200

โทร 053-328496-8

โทรสาร 053-328494, 053-328229

แผนที่

สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2551 ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ 2537 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ณ. การแสดงผลเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนชนิดพืชแต่ละพื้นที่

ภาพที่ 11 ระบบฐานข้อมูลและจัดทำระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่ด้านการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง (ก-ณ)

5. สนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนจากพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพ พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า

ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้จากพืชท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์และนำไปต่อยอดพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับใช้ในชุมชน โดยได้นำพืชท้องถิ่น ได้แก่ มะแตก ขมิ้น ไพล ตะไคร้ กระชาย ข่า สะพานกัน แคบิด ใบพลู พญาเสือ พลับพลึง เหงือกปลาหมอ กล้วยเอ็นยัด กล้วยทอดปล้อง ไม้ตอง วานสาว หลง และส้มเกี้ยว นำมาพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ใช้สำหรับนวด โดยได้จัดทำใน 2 รูปแบบ ได้แก่ น้ำมันนวดและยาหม่อง (ภาพที่ 12) ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับพืชท้องถิ่น โดยนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์นวดเพื่อใช้ ทา ถู นวด ภายนอกบริเวณกล้ามเนื้อหรือผิวหนังที่ต้องการ เพื่อบรรเทาอาการ เหน็บชา ปวดข้อ ไขข้ออักเสบ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ แก้วปวดบวม เคล็ดขัดยอก

พร้อมทั้งมีการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2557 โดยมีสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 12 คน และได้รับการขึ้นทะเบียน วิชากิจชุมชนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ที่สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงดาว โดยทางกลุ่มเริ่มมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้ว ซึ่งได้จำหน่ายให้แก่คนในชุมชนเอง ชุมชนใกล้เคียง และชุมชนของโครงการขยายผลโครงการหลวงพื้นที่อื่นๆ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ รวมถึงนำไปจำหน่ายในการจัดงาน หรือกิจกรรมต่างๆ ของสถาบันที่ได้จัดขึ้น

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

1. นางลำดวน อุดริยะ ประธาน
2. นางมัลลิกา จองใจ รองประธาน
3. นางดวงดาว กำวิล กรรมการ
4. นางเปอะซี จองจาย กรรมการ
5. นายชน เสาร์คำ เหมรัญญิก
6. นางจันทร์ดีบ ขัตหลง เลขานุการ
7. นายสุคำ ขัตหลง สมาชิกกลุ่ม
8. นายอารี หมื่นไชย สมาชิกกลุ่ม
9. นางหนุ่ม ส่วยคำ สมาชิกกลุ่ม
10. นายสุทัศน์ น้อยอ่อน สมาชิกกลุ่ม
11. นางแดง การะหงส์ สมาชิกกลุ่ม
12. นางจำรูญ ทาเป็ง สมาชิกกลุ่ม

ภาพที่ 12 กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า

การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

โครงการวิจัยฯ ร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า ได้สนับสนุนกลุ่มสมาชิก ขอขึ้นจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในชื่อวิสาหกิจชุมชน กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า ณ สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมอบหมายให้ นางลำดวน อุดทริยะ เป็นผู้แทนกลุ่มลำดับที่ 1 และนางมัลลิกา จองใจ เป็นผู้แทนกลุ่มลำดับที่ 2 ในการดำเนินการขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกลุ่ม รวมถึงการทำหน้าที่ติดตามประสานงานการดำเนินกิจกรรมกลุ่มกับหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกแทนสมาชิกทุกคน ปัจจุบันได้ขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในวันที่ 27 ตุลาคม 2557 (ภาพที่ 13)

ภาพที่ 13 การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตก
โครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า

การเปิดบัญชีกลุ่ม

หลังจากได้รับการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ได้มีการดำเนินการเปิดบัญชีในนามของกลุ่ม จำนวน 2 บัญชี โดยใช้ชื่อบัญชี ดังนี้ บัญชีที่ 1 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า บัญชีที่ 2 กลุ่มออมทรัพย์พัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า โดยมีมอบหมายให้ 1) นางลำตวน อุตริยะ ประธานกลุ่ม 2) นางมัลลิกา จองใจ รองประธาน และ 3) นายชน เสารค์คำ เจริญญิก เป็นผู้แทนกลุ่มในการดำเนินการเปิดบัญชี (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 บัญชีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า (ก) และ กลุ่มออมทรัพย์พัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า (ข)

ระเบียบกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

เพื่อให้การบริหารจัดการกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อให้สมาชิกในโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้ามามีการรวมกลุ่มและมีกิจกรรมร่วมกันในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น (พืชท้องถิ่น) นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อใช้และจำหน่ายในชุมชนและภายนอกชุมชน ถือเป็น การพึ่งพาตนเองและเป็นการสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน จึงเห็นสมควรกำหนด ระเบียบ และขั้นตอนการดำเนินงานขึ้น ดังนี้

1. หมวดทั่วไป

ข้อที่ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า”

ข้อที่ 2 ที่ตั้งกลุ่ม โครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า หมู่ 1 ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 50170

ข้อที่ 3 ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศนี้ เป็นต้นไป

ข้อที่ 4 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า

4.1 เพื่อนำพืชในท้องถิ่นที่มีศักยภาพมาต่อยอดพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร

4.2 เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นในชุมชน

4.3 เพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน

4.4 เพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2. หมวดการรับสมาชิก

ข้อ 5 คุณสมบัติของสมาชิก

5.1 เป็นผู้มิมีภูมิลำเนาและถิ่นอาศัยในหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งเป็นที่ตั้งกลุ่ม

5.2 เป็นผู้มิมีนิสัยอันดั่งาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกลุ่ม และสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม

5.3 เป็นผู้พร้อมจะปฏิบัติงานของกลุ่ม

5.4 เป็นผู้ที่กรรมการกลุ่ม ได้ลงมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

5.5 เป็นผู้ที่ไม่อดทน เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญ

5.6 ไม่เป็นผู้ที่มีความเสื่อมเสียหรือทางกลุ่มอื่นมีมติให้ออก

ข้อ 6 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

6.1 ยื่นใบสมัครเป็นสมาชิกได้ที่คณะกรรมการกลุ่ม

6.2 ต้องชำระค่าสมัคร/ค่าธรรมเนียม จำนวน 100 บาท

6.3 ค่าสมัคร/ค่าธรรมเนียม ผู้สมัครเป็นสมาชิกจะเรียกคืนไม่ได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใด

6.4 คณะกรรมการกลุ่มเป็นผู้พิจารณาเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

ข้อ 7 การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม

7.1 เสียชีวิตหรือตาย

7.2 ลาออก และได้รับอนุญาตให้ลาออกจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม

7.3 ผู้ประสงค์จะลาออก ต้องชำระหนี้ที่ตนยังผูกพันต่อกลุ่ม

7.4 วิกลจริต สติฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถ

7.5 ที่ประชุมใหญ่ สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้เข้าประชุม

7.6 จงใจฝ่าฝืนกฎระเบียบของกลุ่ม หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับกลุ่ม ไม่ว่าประการหนึ่งประการใด

7.7 จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในข้อ 7.6

7.8 นำทรัพย์สินของกลุ่มไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้

3. หมวดเงินทุนของกลุ่ม

ข้อ 8 การแสวงหาเงินทุนของกลุ่ม

8.1 รับเงินค่าหุ้น

8.2 เงินอุดหนุนจากส่วนราชการ องค์กรเอกชน และผู้มีจิตศรัทธา ฯลฯ

8.3 เงินรายได้อื่นๆ

สมาชิกทุกคนต้องลงหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น และลงหุ้นได้มากที่สุดไม่เกิน 20 หุ้น หนึ่งหุ้นเท่ากับ 100 บาท ในกรณีที่สมาชิกจะขอเพิ่มหรือลดจำนวนหุ้นที่มีอยู่ในกลุ่มให้นำเข้าที่ประชุมใหญ่สมาชิก โดยมติที่ประชุมใหญ่ให้ถือสองในสามของที่ประชุมเป็นที่สุด และในกรณีที่สมาชิกที่มีหนี้สินต่อกลุ่ม และหนี้สินอันเกิดจากการค้าประกัน ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับที่ดินถืออยู่ สมาชิกจะถอนเงินค่าหุ้นไม่ได้ สมาชิกทุกคนต้องมีการออมเงิน โดยในแต่ละเดือนจะเก็บเงินออมจากสมาชิก เดือนละ 30 บาท

4. หมวดคณะกรรมการ

ข้อ 9 คณะกรรมการ

9.1 คณะกรรมการกลุ่มประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขาธิการ และ กรรมการจำนวน 2 คน

9.2 คณะกรรมการกลุ่มมีวาระตำแหน่งคราวละสองปี เมื่อครบกำหนดระยะเวลานับตั้งแต่วันที่เข้ารับตำแหน่ง ให้สมาชิกเลือกตั้งสมาชิกเป็นคณะกรรมการใหม่ หากสมาชิกมีมติให้เป็นอีกสามารถดำรงตำแหน่งได้

9.3 คุณสมบัติของคณะกรรมการ เป็นสมาชิกในกลุ่ม

9.4 การพ้นจากสภาพการเป็นคณะกรรมการกลุ่ม คือ ตาย/ลาออก/ให้ออก/ปลดออก/ออกตามวาระ/ขาดจากการประชุมกรรมการสามครั้งติดต่อกัน โดยไม่ชี้แจงเหตุผลที่สมควรให้ที่ประชุมทราบ/เปลี่ยนแปลงตามความเห็นชอบของคณะกรรมการกลุ่ม และมีมติเกินกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของสมาชิกในกลุ่ม

9.5 ผู้มีอำนาจเบิกจ่ายงบประมาณกลุ่มต้องประกอบด้วยรายชื่อสองในสามตามตำแหน่ง ดังนี้ คือ ประธาน รองประธาน และเฮอร์ญิก

ข้อ 10 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม

ตำแหน่งประธาน

1. นัดหมายการประชุมกลุ่มทุกครั้ง

2. ดำเนินการประชุม และควบคุมการประชุมให้เป็นไปตามวาระการประชุม

3. อนุมัติการเบิกจ่ายงบประมาณ
4. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตำแหน่งรองประธาน

1. ทำหน้าที่แทนประธานเวลาประธานไม่อยู่
2. ทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธาน

ตำแหน่งเลขานุการ

1. จัดบันทึกการประชุม
2. ทบทวนผลการประชุมครั้งที่ผ่านมา
3. จัดเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร
4. ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง
5. ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากประธาน

ตำแหน่งเหรัญญิก

1. จัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย
2. ดูแลควบคุมงบประมาณ
3. มีส่วนร่วมในการอนุมัติงบประมาณ
4. สรุปรายงานการเงินรายรับ – รายจ่าย

ข้อ 11 บทบาท อำนาจหน้าที่คณะกรรมการกลุ่ม

- 11.1 สร้างความเข้าใจกับสมาชิกกลุ่ม ชาวบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง เรื่องกฎระเบียบและ การจัดการกิจกรรมของกลุ่ม
- 11.2 วางแผนงาน ดำเนินงานตามแผน และดูแลให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปตามข้อบังคับ ระเบียบของกลุ่ม
- 11.3 ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อตกลงของกลุ่ม
- 11.4 เป็นแกนนำกระตุ้น/ประชาสัมพันธ์ ให้สมาชิกในกลุ่ม ชุมชน และเยาวชนร่วมทำ กิจกรรมกลุ่ม
- 11.5 ผนวกรับ ประชาสัมพันธ์ การดำเนินกิจกรรม และโครงการที่เป็นประโยชน์
- 11.6 ประสานงานสมาชิกกลุ่ม ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กร ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการ กิจกรรมของกลุ่ม
- 11.7 ติดตาม และสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มทุกปี

ข้อ 12 บทบาทหน้าที่สมาชิกกลุ่ม

- 12.1 สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้มีสิทธิ และหน้าที่ในการดูแลและจัดการกิจกรรมของกลุ่ม

12.2 สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม

12.3 สมาชิกในกลุ่มมีหน้าที่ดูแล และตรวจสอบการกระทำผิดกฎระเบียบของคนในและนอกกลุ่ม

12.4 สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม

5. หมวดการประชุม

ข้อ 13 การประชุม

13.1 คณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

13.2 ถ้ามีความจำเป็น ประธานอาจเรียกประชุมได้มากกว่า 2 ครั้ง หรือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ให้มีการประชุมตามความจำเป็น

13.3 การประชุม ผู้เข้าร่วมต้องไม่น้อยกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนสมาชิกกลุ่ม

13.4 การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ให้ถือเสียงข้างมาก ในกรณีเสียงเท่ากัน ให้พิจารณาใหม่อีกครั้ง และหากเสียงเท่ากันอีกให้ประธานออกเสียงได้

6. หมวดการดำเนินงานของกลุ่ม

ข้อ 14 เพิ่มพูนทักษะแก่สมาชิก มุ่งให้สมาชิกเกิดความชำนาญสูงสุด พร้อมทั้งจะประกอบการในกิจกรรมนั้นๆ

ข้อ 15 ดำเนินกิจกรรม โดยการให้เกิดซึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นการพึ่งพาตนเองและสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้เกิดแก่กลุ่มและสมาชิก

7. หมวดบทเฉพาะกาล

ข้อ 16 ระเบียบข้อบังคับนี้ สามารถปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมได้โดยมติที่ประชุมเกินครึ่งหนึ่งของคณะกรรมการ

ข้อ 17 ต้องมีการทบทวน และประเมินคณะกรรมการ และกฎระเบียบกลุ่ม ปีละครั้ง หากมีการเปลี่ยนแปลงต้องมีมติเห็นชอบของคณะกรรมการกลุ่ม และเกินกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของสมาชิกในกลุ่ม

ข้อ 18 ให้ประธานคณะกรรมการกลุ่มเป็นผู้ลงนามในระเบียบข้อบังคับและมีผลบังคับใช้ในวันที่ประธานลงนาม

การสรุปและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค และเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป (ตารางที่ 13)

สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

1. ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้าเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2557 มีสมาชิกกลุ่ม 12 คน โดยมีคณะกรรมการกลุ่มและระเบียบกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า

2. ได้ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2557 ณ สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงดาว

3. ได้เปิดบัญชีกลุ่มจำนวน 2 บัญชี ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า โดยมีเงินฝากเริ่มต้น 1,000 บาท 2) กลุ่มออมทรัพย์พัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกโครงการขยายผลโครงการหลวงห้วยเป้า โดยมีเงินฝากเริ่มต้น 833 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 5 พ.ย. 2557)

4. สมาชิกทุกคนมีการออมเงิน โดยในแต่ละเดือนจะเก็บเงินออมจากสมาชิก เดือนละ 30 บาท และเก็บทุกวันที่ 8 ของเดือน เริ่มเก็บเดือนกันยายน 2557 เป็นต้นไป โดยเหรียญเป็นผู้ออมและสมาชิกกลุ่มทุกคนมีสมุดออมทรัพย์ประจำตัวไว้สำหรับจดบันทึกและติดตามการออมเงินของแต่ละเดือน

5. ผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกและพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่กลุ่มจัดทำ มี 2 รูปแบบ ได้แก่ น้ำมันนวดและยาหม่อง ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์นวดเพื่อใช้ทา ถู นวด ภายนอกบริเวณกล้ามเนื้อหรือผิวหนังที่ต้องการ เพื่อบรรเทาอาการเหน็บชา ปวดข้อ ไขข้ออักเสบ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ แก้วปวดบวม เคล็ดขัดยอก

6. กลุ่มมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตก จำนวน 16,245 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 24 สิงหาคม 2557)

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จุดแข็ง/โอกาส	
- สมาชิกทุกคนในกลุ่มให้ความร่วมมือในการดำเนินงานเป็นอย่างดี - พืชท้องถิ่นที่นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มีจุดเด่น (มะแตก บรรเทาอาการเหน็บชา ปวดข้อ อัมพาต) - การดำเนินงานของกลุ่มได้รับการสนับสนุนจาก สวพส. และเทศบาลทุ่งข้าวพวง	
จุดอ่อน/ปัญหา/อุปสรรคในการทำงาน	ข้อเสนอแนะ/แนวทาง
- สมาชิกขาดประชุมบ่อย - จัดสรรช่วงเวลาการทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับการทำงานของสมาชิก - คู่แข่งทางการตลาดเยอะ - ตลาดยังไม่หลากหลาย - ปริมาณของวัตถุดิบอาจมีไม่เพียงพอ	- ถ้าสมาชิกท่านใดไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ให้สมาชิกแจ้งให้ทราบ - นัดหมายการทำกิจกรรมล่วงหน้าอย่างน้อย 1 อาทิตย์ - ชูจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม - หาดตลาดและมีการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม - สมาชิกในกลุ่มนำไปปลูกเพื่อเพิ่มปริมาณ

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ต่อ)

แผนการดำเนินงานต่อไป -การตลาด	
แนวทาง	วิธีการ
1. ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้แก่คนในชุมชนและนอกชุมชนทราบ	- แสดงผลิตภัณฑ์ในงานประชุมหมู่บ้าน เทศบาล งานประจำปี งานศพ - จัดทำตราสินค้า แผ่นพับ โปสเตอร์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ - ขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานอื่นเพื่อประชาสัมพันธ์ (เว็บไซต์)
2. ขนาดบรรจุภัณฑ์	- ทำบรรจุภัณฑ์ขนาดเล็ก
3. สร้างความเชื่อถือให้แก่ผลิตภัณฑ์	- มีบุคคลอ้างอิง/รายงานการวิจัย
4. การฝากขาย (ถนนคนเดิน ฯลฯ)	- ต้นทุนการผลิต (น้ำมันขนาดบรรจุ 50 cc = 50 บาท ยาม่องขนาดบรรจุ 15 กรัม = 16 บาท) - ราคาขายปลีกน้ำมันขนาด 80 บาท ยาม่อง 25 บาท - ราคาขายส่งน้ำมันขนาด 75 บาท ยาม่อง 20 บาท
5. เทศบาลทุ่งข้าวพวง	- ทำบูธโชว์ผลิตภัณฑ์พร้อมข้อมูลผลิตภัณฑ์หน้าหน่วยงาน - เจ้าหน้าที่ของเทศบาลนำผลิตภัณฑ์ไปนำเสนอเวลาไปแจกเบี้ยเลี้ยงผู้สูงอายุ
6. ของชำร่วย	- ยาม่องตลับทองเหลืองตลับเล็ก - ยาม่องน้ำลูกกลิ้งขวดเล็ก
7. น้ำมันนวดสำหรับบรรเทาอาการเหน็บชาโดยตรง	- น้ำมันมะเดื่อ 100% เข้มข้นแบบหยด

บทที่ 5

สรุปและวิจารณ์ผลการวิจัย

การดำเนินงานของโครงการวิจัยการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนในระยะที่ผ่านมาสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. การสำรวจและรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพและสังเคราะห์องค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นเพิ่มเติมใน 3 พื้นที่ ได้แก่บ้านแม่เตอ (ชนเผ่าอาข่า) โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง อ. แม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย บ้านดอยช้าง (ชนเผ่าอาข่า ลีซู จินฮ่อ) โครงการขยายผลโครงการหลวงวาวี อ. แม่สรวย จ. เชียงราย และ บ้านวะโดโกร (ชนเผ่ากะเหรี่ยง) อ. ท่าสองยาง จ. ตาก รวม 246 ชนิด แบ่งเป็นพืชอาหาร 120 ชนิด พืชสมุนไพร 124 ชนิด และ พืชใช้สอยอื่นๆ 25 ชนิด ในจำนวนนี้พบพืชหายาก เช่น ลาเซ (แม่สลอง) ตีนฮั่งดอย (วาวี) และ โลมาน้อจี (แม่สลอง) และพืชที่มีศักยภาพเช่น หอมชู (แม่สลอง วาวี) ตะไคร้ตัน (แม่สลอง แม่สลอง) บุก (แม่สลอง) และ เร่ว (แม่สลอง)

2. ศึกษาวิธีการเพาะขยายพันธุ์ การปลูก และดูแลรักษาพืชหายากและพืชที่มีศักยภาพจำนวน 5 ชนิด ร่วมกับชุมชนในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงดอยปุย อ. เมือง จ. เชียงใหม่ ได้แก่ ตีนฮั่งดอย (*P. polyphylla* Sm.) รวงจีดดอกแดง (*T. coccinea* Wall. ex D. Don) ขมิ้นตัน (*M. siamensis* Takeda) ปู่เฒ่าทิ้งไม้เท้า (*Aspidistra* sp.) ผักหวานป่า (*M. suavis* Pierre)

3. การถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นสู่ชุมชน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน 2 ลักษณะ ประกอบด้วย การดำเนินงานร่วมกับชุมชน และโรงเรียน ดังนี้

การถ่ายทอดองค์ความรู้ระดับชุมชน โดยมีกิจกรรมประกอบด้วย (1) การอบรมให้ความรู้เทคนิคการเพาะขยายพันธุ์ การปลูก และการจัดการพืชท้องถิ่น 3 ชนิด ได้แก่ ผักหวานป่า มะแขว่น และหวาย ให้กับเกษตรกรเครือข่าย 19 หมู่บ้าน 123 คน โดยเน้นให้มีการทดลองปฏิบัติจริง ทำให้ชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติเองได้ (2) การถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้ประโยชน์พืชอาหารและสมุนไพรท้องถิ่นและแลกเปลี่ยนกล้าพันธุ์พืชท้องถิ่นระหว่างชุมชน จำนวน 67 ชนิด ให้กับเกษตรกรเครือข่ายในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 5 แห่ง (วาวี ปางมะโอ ปากกล้วย แม่สลอง ปังคำ) และ โครงการหลวง 4 แห่ง (แม่แฮ ห้วยเริง ห้วยเสี้ยว แม่ลาน้อย) (3) การวางแผนกิจกรรมการฟื้นฟูพืชท้องถิ่นในชุมชน ประกอบด้วย การรวบรวมและแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่น การจัดทำแปลงรวบรวมพืชในชุมชน การปลูกเสริมป่าธรรมชาติ และการจัดทำครัวเรือน Food bank ต้นแบบ

การถ่ายทอดองค์ความรู้ระดับโรงเรียน ประกอบด้วย (1) การบรรจุหลักสูตรท้องถิ่นการอนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่นในโรงเรียน (2) การจัดทำแปลงรวบรวมพืชท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งต้นพันธุ์ (3) ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพืชท้องถิ่น โดยครูและผู้รู้ในชุมชน (3) การเพาะขยายพันธุ์พืชท้องถิ่นโดยนักเรียนเพื่อขยายผลสู่ครัวเรือนตนเอง และครัวเรือนอื่นๆ (4) การจัดทำโครงการของนักเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พันธุ์ และพัฒนาต่อยอดพืชที่มีศักยภาพในท้องถิ่น

4. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ด้านการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อจัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้ด้านพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเป็นระบบ และสามารถใช้งานได้ตรงตามความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบของข้อมูลประกอบด้วย (1) ข้อมูลพืชและเห็ดและการใช้ประโยชน์ (2) ข้อมูลผู้รู้ด้านต่างๆ (3) ข้อมูลการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์พืชที่มีศักยภาพ (4) ชนิดและปริมาณพืชที่ได้รับการอนุรักษ์พันธุ์รายพื้นที่ (5) บทความและสื่อเผยแพร่จากงานวิจัย โดยรูปแบบของหน้าจอแสดงผล (Back office)

